

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Lukáš Kolek

**Demokratizační aspekt Partnerství pro
demokracii a sdílenou prosperitu
s jižním Středomořím**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Lukáš Kolek**

Vedoucí práce: **Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

KOLEK, Lukáš. *Demokratizační aspekt Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím*. Praha, 2014. 47 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá demokratizačním aspektem nově představeného Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím. Evropská unie v regionu jižního Středomoří dlouhodobě přikládala prioritu svým bezpečnostním a ekonomickým zájmům. Po událostech arabského jara však svou politiku přeformulovala a deklarovala svůj záměr podpořit v první řadě demokratizaci regionu. Tuto změnu unijních priorit mělo toto nové partnerství symbolizovat. Práce se věnuje formou případové studie zaměřené na Egypt v období od března 2011 do ledna 2013 tomu, zda byly unijní ambice v otázce demokratizace regionu reflektovány také v hmatatelných činech. První kapitola této práce uvádí vztahy EU a jižního Středomoří do historického kontextu. Druhá kapitola se pak věnuje vzniku nového Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu a analyzuje jeho cíle, mechanismy a benefity v kontextu podpory demokracie. Poslední část mé práce pak odpovídá na dvě dílčí otázky. Nejprve ověřuje, zda Unie aplikovala principy „více za více“ a „méně za méně“ s ohledem na postup v egyptské tranzici k demokracii. Následně se pak soustředí na to, zda benefity nabízené Evropskou unií reflektují potřeby porevolučního Egypta, a tedy mohou sloužit jako významná motivace k jejich vykonání.

Abstract

The bachelor thesis deals with the democratization aspect of newly introduced Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean.

The European Union in the Southern Mediterranean has for a long time prioritized its security and economic interests. After the Arab Spring the European Union redefined its regional policy and declared its intention to support democratization of the region, which the new partnership supposed to symbolize. In the form of case study focused on Egypt in a period from March 2011 to January 2013 this paper addresses the question of whether the EU's ambitions to democratize the region reflect its actions. The first chapter of this thesis introduces the relations between the EU and the Southern Mediterranean in its historical context. The second chapter is devoted to the creation of the new Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean and analyzes its aims, mechanisms and benefits in the context of democratization. The last part of my paper answers the two sub questions. The first evaluates, whether the EU applied the principles of "more for more" and "less for less" considering the Egyptian progress in democratic transition. The second one focuses on whether the benefits offered by the EU reflect the needs of post-revolution Egypt and thus may be considered as significant motivation to its implementation.

Klíčová slova

Evropská politika sousedství, Egypt, Arabské jaro, Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu, Kondicionalita, Demokratizace

Keywords

European Neighbourhood Policy, Egypt, Arab Spring, Partnership for Democracy and Shared Prosperity, Conditionality, Democratisation

Rozsah práce: 69 482 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12. 5. 2014

Lukáš Kolek

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval panu Mgr. Tomáši Weissovi, M.A., Ph.D. za jeho komentáře, cenné rady a návrhy, které mi pomohly při tvorbě této práce a také vedoucímu mého bakalářského semináře panu PhDr. Marku Pečenkovi.

Projekt bakalářské práce

Jméno:

Lukáš Kolek

E-mail:

t.this@centrum.cz

Akademický rok:

LS, 2013/2014

Název práce:

Demokrizační aspekt Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím

Předpokládaný termín dokončení:

LS, 2013/2014

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce:

Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.

Zdůvodnění výběru tématu práce:

Klíčovým kritériem při výběru tématu mé práce byla v první řadě jeho spojitost s politikou Evropské unie vůči státům severní Afriky. Evropská unie totiž v tomto regionu dlouhodobě pragmaticky sledovala řadu svých bezpečnostních zájmů. Události tzv. arabského jara ji však donutily přehodnotit svou politiku vůči regionu a podpořit demokratizaci regionu. Způsob, jakým se to Evropské unii podaří, bude hrát důležitou roli pro budoucí vývoj vzájemných vztahů a také pro vnímání Evropské unie jako normativní síly.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Má práce si klade za cíl analyzovat nástroje a nabízené benefity v rámci Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím v souvislosti s avizovanou podporou demokratizace v regionu. Na konkrétním příkladě Egypta by pak měla má práce ověřit, zda Uníí deklarovaná podpora demokratické tranzice byla reflektována také v hmatatelných činech a odpovídá jí tedy nové nastavení unijní politiky vůči regionu.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Evropská unie již od představení Euro-Středomořského partnerství v roce 1995 sice deklarovala svou podporu demokratizace v jižním Středomoří, nicméně v popředí unijních priorit stály především její ekonomické a bezpečnostní zájmy v regionu. Po sérii protirežimních revolt v arabských státech EU revidovala svůj přístup k oblasti Středomoří. Vrcholní unijní představitelé poprvé uznali chyby, kterých se dopustili při spolupráci s autoritativními režimy v oblasti a představili nové Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím. To mělo symbolizovat obrat unijní politiky od bezpečnostně-ekonomických témat k podpoře demokratické tranzice v regionu. Hlubší pohled do samotného nastavení tohoto partnerství však nenasvědčoval tomu, že by Unie dostála svým rétorickým ambicím a stala se významnější normativní silou v oblasti.

Předpokládaná struktura práce:

Tato bakalářská práce bude rozdělena do tří kapitol. První kapitola zasadí unijní spolupráci s jižním Středomořím do historického kontextu. Druhá kapitola bude pak charakterizovat nově představené Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím. Hlavním cílem této kapitoly bude kriticky analyzovat nové

cíle, mechanismy a benefity tohoto partnerství, které by měly charakterizovat deklarovaný obrat unijní politiky k podpoře demokracie. Třetí kapitola bude na konkrétním příkladě Egypta zodpovídat dvě dílčí otázky, a to zda jsou aplikovány unijní principy kondicionality a zda benefity nabízené EU odrážejí potřeby porevolučního Egypta. Na základě vyhodnocení těchto dvou dílčích otázek by měla má práce ukázat, zda se Unii podařilo přizpůsobit svou politiku nové situaci v Egyptě.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Balfour, Rosa. „EU Conditionality after the Arab Spring“. *PapersIEMed*: 16. Barcelona (2012). 35.

Behr, Timo. „After the revolution: The EU and the Arab Transition“. *Policy paper of Notre Europe* 54 (2012). 34.

Behr, Timo. „The Effect of the Arab Spring on Euro-Mediterranean Relations“. *IEMED Mediterranean Yearbook* 2013. 78-82.

Burke, Edward. „Running into the sand? The EU’s faltering response to the Arab revolutions“. *Centre for European reform*: 2013. 17.

Comelli, Michele. „The impact of the changes in the Arab World on the Southern dimension of the ENP“. *International Issues & Slovak Foreign Policy* 20: 2 (2011). 54-70.

High Representative of The Union for Foreign Affairs and Security Policy. „Joint communication to the European Council, The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions – A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean“. *European Commission: Brussels COM 200 final* (2011). 16.

Hollis, Rosemary. „No friend of democratization: Europe’s role in the genesis of the Arab Spring“. *International Affairs* 88: 1 (2012). 81-94.

Lazarou, Elena. Gianniou, Maria. „The Limit of Norm Promotion: The EU in Egypt and Israel/Palestine“. *Insight Turkey* 15: 2 (2013). 179.

Pinfari, Marco. „The EU, Egypt and Morsi’s Rise and Fall: ‘Strategic Patience’ and Its Discontents“. *Mediterranean Politics* 18: 3(2013). 460-466.

Seeberg, Peter. „The EU and Constitutionalism in Egypt: EU Foreign and Security Policy Challenges with a Special Focus on the Changing Political Setting in the MENA-region“. *European Foreign Affairs Review* 18: 3 (2013). 411-428.

Podpis studenta a datum

V Praze dne

Podpis

OBSAH

Úvod.....	1
1. Historický kontext vztahů EU a Středomoří.....	5
1.1. Euro-Středomořské partnerství (EMP).....	5
1.2. Evropská politika sousedství (ENP)	7
1.3. Unie pro Středomoří (UfM).....	10
2. Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím	13
2.1. Vznik Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu	13
2.2. Cíle Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu	14
2.3. Mechanismy a nástroje Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu....	15
2.4. Nabízené benefity.....	18
3. Egypt v rámci Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu	22
3.1. Geopolitický význam Egypta pro Evropskou unii	22
3.2. Pevná demokracie v Egyptě	24
3.2.1. Dodržování Kondicionality v Egyptě	29
3.3. Benefity Evropské Unie.....	32
3.3.1. Finance	32
3.3.2. Přístup k unijnímu trhu	33
3.3.3. Mobilita	35
3.3.4. Benefity Evropské unie jako motivace k reformě	35
Závěr	37
Bibliografie.....	43

ÚVOD

Evropská unie již od představení Euro-Středomořského partnerství v roce 1995 deklarovala svou podporu demokratizace jižního Středomoří. Unijní podporu politické reformy však vždy upozadily její ekonomické a bezpečnostní zájmy v regionu. Po sérii protirežimních revolt v arabských státech, tzv. arabském jaru, musela EU revidovat svůj přístup k oblasti Středomoří. Evropští představitelé proto poprvé uznali chyby v nastavení minulých zahraničně-politických rámců vůči regionu a představili nové Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím, které mělo symbolizovat unijní odklon od bezpečnostně-ekonomických témat k podpoře demokratické tranzice v regionu.

Cílem mé práce je ověřit, zda tato reorientace cílů zahraniční politiky EU vůči středomořskému regionu směrem k podpoře demokratických hodnot byla reflektována v hmatatelných činech, anebo zda její ambice zůstaly nenaplněny. Řešení této výzkumné otázky bude probíhat formou případové studie na konkrétním příkladě Egypta. Ten byl vybrán záměrně pro svůj geopolitický význam a pro svou pozici největšího příjemce unijních financí v rámci Evropské politiky sousedství. Samotné řešení mé výzkumné otázky se bude skládat ze dvou částí – z analýzy dodržování unijních mechanismů pro podporu demokracie a z rozboru benefitů za provedení politických reforem jako motivace k jejich podstoupení. Časové období, ve kterém sleduji unijní politiku k Egyptu, je ohraničeno vznikem nového unijního partnerství v březnu 2011 na jedné straně a na té druhé schválením nové egyptské ústavy v prosinci 2012 a bezprostředními reakcemi na její podobu, tedy lednem 2013.

Tato bakalářská práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola zasazuje unijní spolupráci s jižním Středomořím do historického kontextu a zaměřuje se na hlavní zahraničně-politické rámce EU uplatňované vůči regionu v období před arabským jarem. Jejich rozbor bude probíhat především v kontextu jejich cílů a úspěchů či neúspěchů v oblasti podpory demokracie v regionu.

Druhá kapitola charakterizuje Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím. Jejím hlavním cílem je na základě první kapitoly najít a kriticky zanalyzovat nové cíle, mechanismy a benefity tohoto partnerství, které měla Unie v úmyslu aplikovat vůči jižnímu Středomoří a které by měly charakterizovat deklarovaný obrat unijní politiky k podpoře demokracie.

Třetí kapitola na konkrétním příkladě Egypta sleduje, zda byly unijní ambice v oblasti demokratizace naplněny. Vzhledem k poznatkům z druhé kapitoly je kapitola rozdělena do dvou větších částí. Ta první odpovídá na dílčí otázku mé práce, zda mechanismy „více za více“ a „méně za méně“ v kontextu ustanovení pevné demokracie reflektovaly situaci v partnerských zemích. V této podkapitole je sledováno do jaké míry a zda vůbec Unie aplikovala principy „více za více“ a „méně za méně“ s ohledem na postup v egyptské tranzici k demokracii. Druhá podkapitola se soustředí na benefity, které Unie nabízí partnerským státům za spolupráci. Klade si za cíl odpovědět na konkrétním příkladě Egypta na druhou dílčí otázku této práce, a to zda benefity nabízené Evropskou unií reflektují potřeby regionu, a tedy zda mohou sloužit jako významná motivace k vykonání reform. Od zodpovězení těchto dvou dílčích otázek se bude odvíjet vyhodnocení mé hlavní teze.

V mé práci použiji několik primárních zdrojů, zejména tedy zakládající dokumenty a prohlášení spojená s jednotlivými zahraničně-politickými rámci EU vůči jižnímu Středomoří. Primárně však budu čerpat ze sekundární literatury ve formě odborných publikací a článků. Metodologické ukotvení celé práce vychází z knihy Roberta Yina *Case Study Research: Design and Methods*. Pro historické uchopení hlavních koncepčních nedostatků unijního přístupu ke Středomoří byl mým klíčovým zdrojem odborný článek Michele Comelliho *The impact of the Changes in the Arab World*. Mými důležitými zdroji k analýze unijních cílů, mechanismů a nabízených benefitů v kontextu situace v arabských zemích po událostech arabského jara se staly dva články Tima Behra – *After the Revolution: The EU and the Arab Transition* a *The Effect of the Arab Spring on Euro-Mediterranean Relations*. Rozbor unijní adaptace na situaci po arabském jaru jsem stavěl na článku *Running into the sand? The EU's faltering response to the Arab revolutions*, který napsal Edward Burke. Ve třetí kapitole jsem pro zhodnocení egyptského pokroku v politické reformě vycházel ze zpráv Evropské komise o pokroku v implementaci Evropské politiky sousedství v Egyptě, analýz nevládní americké neziskové organizace Freedom House, mezinárodní nevládní organizace Human Rights Watch a mezinárodní neziskové nevládní organizace Transparency International a zároveň z odborných článků. V tomto ohledu byl velmi komplexním zdrojem článek Petera Seeberga *The EU and Constitutionalism in Egypt: EU Foreign and Security Policy Challenges with a Special Focus on the Changing Political Setting in the MENA-region*, který se soustředil na vývoj vzájemných vztahu mezi EU a Egyptem v historické perspektivě

s důrazem na události po pádu Husního Mubaraka. V celé práci budu používat anglické verze zkratk.

1. HISTORICKÝ KONTEXT VZTAHŮ EU A STŘEDOMOŘÍ

1.1. EURO-STŘEDOMOŘSKÉ PARTNERSTVÍ (EMP)

Po třech dekadách uzavírání bilaterálních dohod mezi Evropskou unií a Středomořím Unie usilovala k regionu o koherentnější přístup, který by byl schopný účinněji reagovat na možná bezpečnostní rizika.¹ Z toho důvodu na barcelonském kongresu v roce 1995 došlo k podpisu Barcelonské deklarace mezi 15 dobovými členy Evropského Unie a 12 členy Středomořského prostoru – Alžírskem, Egyptem, Izraelem, Jordánskem, Kyprem, Libanonem, Maltou, Marokem, Palestinskou samosprávou, Tuniskem, Tureckem a Sýrií. Podpisem tohoto dokumentu bylo založeno Euro-Středomořské partnerství, tzv. Barcelonský proces.²

Zakládající deklarace se zabývala třemi oblastmi spolupráce. V první řadě se jednalo o politicko-bezpečnostní aspekt partnerství s cílem vytvořit prostor míru a stability ve Středomořském regionu. Druhou oblast reprezentovala ekonomicko-finanční dimenze spolupráce směřující k ustavení zóny sdílené prosperity a následně zóny volného obchodu. Nakonec deklarace zmiňovala sociálně-humánní aspekt partnerství usilující o sblížení středomořských národů a jejich vzájemnou interakci. Signatáři se také podpisem museli přihlásit k podpoře vzniku právního státu, demokracie a respektu k lidským právům.³ Finální cíle, tedy vytvoření zóny volného obchodu a zóny míru a stability, byly označeny za nedělitelné a kolektivní pro všechny.⁴

Partnerství obsahovalo jak bilaterální, tak multilaterální prvky. Bilateralitu zastupovaly asociační smlouvy uzavřené mezi EU a jednotlivými státy, multilateralitu zase vzniklý Euro-středomořský výbor reprezentující všechny účastnické státy. Finanční zázemí zajišťovaly nově vzniklé fondy MEDA, pro které bylo v prvním období 1995–1999 vyhrazeno 3,4 miliardy eur a pro druhé období 2000–2006 pak 5,4 miliard eur. Evropská investiční banka se také podílela na financování společných

---

¹ Helle Malmvig, „Caught between cooperation and democratization: the Barcelona Process and the EU’s double-discursive approach“, *Journal of International Relations and Development* 9 (2006), 345.

² Oficiální stránky Evropské služby pro vnější činnost, „Barcelona Euro-Mediterranean Ministerial Conference of 27 and 28 November 1995 and its work programme“, http://www.eas.europa.eu/euromed/docs/bd_en.pdf (poslední přístup 6. 3. 2014), 1.

³ *Ibid.*, 2-5.

⁴ Michele Comelli, „The impact of the changes in the Arab World on the Southern dimension of the ENP“, *International Issues & Slovak Foreign Policy* 20: 2 (2011), 55-56.

projektů. V prvním období se jednalo o částku 4,8 miliard eur, v druhém 6,4miliard eur.⁵

EMP se podařilo dosáhnout několika úspěchů v dílčích oblastech kooperace. Rozvíjela se spolupráce v bezpečnostních otázkách, jako byla migrace nebo boj s terorismem. Částečně se díky financím EU podařilo také obnovit dopravní a energetické infrastruktury a také zmodernizovat sektor bankovníctví a podnikání, což přispělo k ekonomickému růstu. V rámci sociálně-humánní dimenze spolupráce byly vybudovány sítě partnerství mezi univerzitami a výzkumnými institucemi, obcemi a regiony, nicméně velká část z nich vznikla jen na dobu trvání financování Barcelonským procesem.⁶ Po iniciativě Unie v roce 2004 byla také založena zóna volného obchodu mezi Egyptem, Jordánskem, Marokem a Tuniskem.⁷

Vzhledem k podobným ekonomickým profilům těchto států a jejich obchodní orientaci na trh EU představovala však hlavní motivaci k reformám možnost bezcelního přístupu na Jednotný evropský trh, kterou EU nabízela. Způsob její realizace ale zvýhodňoval evropské státy a tím zpochybňoval jejich ideu „sdílené prosperity“. U průmyslových výrobků mělo k odstranění cel dojít z velké části téměř okamžitě, zatímco u pro středomořské partnery klíčové zemědělské produkce se mělo odstranění bariér odehrát v postupných krocích. Předpokládalo se, že toto otevření trhu způsobí krach velké části výrobců jižního Středomoří vzhledem k menší efektivitě jejich průmyslu ve srovnání s EU. Unijní nabídka navíc ani nezahrnovala pro arabské státy důležitý volný pohyb pracovní síly.⁸

Neúspěchy Unie zaznamenala naopak v otázkách lidských práv a demokratizace. Jedním z hlavních důvodů byla nesourodost mezi unijní rétorikou a činy. Například v rámci tohoto partnerství EU upřednostňovala podporu demokratizace „zezdola“, tzv. bottom-up, která byla založená na podpoře občanské společnosti a nestátních neziskových organizací (NGO). Na tuto podporu však dosáhly jen ty NGO, které tamní režim nepovažoval za problematické,⁹ tedy z velké části pouze ty s vazbou na vládnoucí elity, případně také apolitické NGO zaměřené

---

⁵ Jan Šnidauf, „Blízký východ“, In Václav Nekvapil (editor), *Vnější vztahy Evropské unie* (Praha: AMO, 2008), 36-38.

⁶ Ibid., 37-38.

⁷ Rosemary Hollis, „No friend of democratization: Europe's role in the genesis of the Arab Spring“, *International Affairs* 88: 1 (2012), 83-84.

⁸ Ibid., 83-85.

⁹ Malmvig, „Caught between cooperation...“, 346.

například na environmentální projekty. Nepodpořeny zůstávaly také projekty spojené s muslimskými organizacemi a s jinou než prozápadní orientací.¹⁰

Druhým znakem tohoto rozporu byl způsob, jakým byla podmíněna vůbec samotná finanční pomoc. Přestože se podepsáním Barcelonské deklarace partnerské státy přihlásily k dodržování lidských práv a podpoře vzniku demokracie a právního států, porušování těchto principů nebylo nijak Unií trestáno. Ačkoli tedy v devadesátých letech probíhaly v Alžírsku kontroverzní masakry civilistů anebo byl například v Egyptě uvězněn lidsko-právní aktivista a sociolog Saad Eddin Ibrahim, finanční pomoc EU zůstala nezměněna a nebyla aplikována ani pozitivní ani negativní kondicionalita. Největším příjemcem z fondů MEDA byl navíc Tunis, ačkoli měl na poměry ostatních států jižního Středomoří velmi vyvinutý represivní systém.¹¹

Marginální množství unijních financí vyhrazených na podporu demokratizace je třetím příkladem, kdy se rétorická podpora politické reformy nepotkala s činy. Tato pomoc dosahovala pouze 0,5 % veškeré unijní pomoci regionu.¹²

Přes své cíle v oblasti politické reformy a lidských práv Evropská unie v rámci EMP dávala prioritu ekonomickému a bezpečnostnímu aspektu tohoto partnerství, čemuž přizpůsobila přidělování financí a také nedůslednou kondicionalitu a podporu občanské společnosti. Evropští představitelé byli navíc v devadesátých letech přesvědčeni, že skrze ekonomickou liberalizaci dojde k postupné demokratizaci regionu, proto v tomto jednání neviděli rozpor. Z těchto důvodů podporovala EU politickou reformu jen do té míry, ve které nebudou ekonomicko-bezpečnostní oblasti partnerství ohroženy.¹³

1.2. EVROPSKÁ POLITIKA SOUSEDSTVÍ (ENP)

Vzhledem k plánovanému Východnímu rozšíření Evropské unie v roce 2004 se rozvířily debaty o sjednocení zahraničně-politického rámce vůči nově vzniklým oblastem bezprostředně hraničícím s Unií.¹⁴ V roce 2004 tedy vešla v platnost

---

¹⁰ Mona Yacoubian, „Promoting Middle East Democracy“, *United states institute of peace: Special report: 127* (2004), 7.

¹¹ Malmvig, „Caught between cooperation...“, 346.

¹² Ibid.

¹³ Yacoubian, „Promoting Middle East Democracy“, 7.

¹⁴ Patricia Bauer, „Egypt after the Revolution of 2011 – Still Matter of Democracy versus Stability?“, (příspěvek přednesený v rámci konference MED 4, Dialogue Euro-Meéditerranéen de Management public, Cairo University, Rabat, Maroko, 13. 10. 2011), 3.

Evropská politika sousedství. Hlavními cíly ENP bylo zajištění zóny bezpečnosti, stability a prosperity v sousedství¹⁵ s ohledem na bezpečnostní zájmy EU.¹⁶

Politika původně ale nebyla koncipována pro středomořský region, ale pouze pro oblast východní Evropy. Státy jižního sousedství byly do jejího záběru přidány až na nátlak Itálie, Španělska a Francie¹⁷ a také s ohledem na nově vzniklou americkou iniciativu pro oblast Blízkého východu a severní Afriky – Broader Middle East and North Africa Initiative spuštěnou na summitu G8 v Sea island v roce 2004, která mohla marginalizovat dlouholeté politické i finanční investice EU v regionu. Ani jednu z iniciativ ale nečekalo vřelé přijetí. Americká iniciativa byla apriori poškozená invazí v Iráku a politikou vůči Izraeli. EU se sice částečně proti těmto americkým krokům vymezila, nicméně zejména v případě Izraele dle jižních partnerů nedostatečně.¹⁸

ENP byla založena na některých původních vizích z Euro-Středomořského partnerství, ale také na konkrétních cílech z Evropské bezpečnostní strategie, jmenovitě na kontrole migrace, boji s organizovaným zločinem a obchodem s bílým masem a na spolupráci v energetickém sektoru.¹⁹ Vybudovány pro něj byly také pomocné instituce – Euro-středomořské parlamentní shromáždění a Euro-středomořská nadace Anny Lindhové pro dialog mezi kulturami.²⁰

Nicméně ENP v plnění předsevzatých cílů nebyla příliš úspěšná. K pokroku docházelo jen v oblastech, které tamním autokratům vyhovovaly a které nijak výrazně nezasahovaly do soudní a politické oblasti. ENP totiž oproti EMP stála na principu bilaterálnosti s individuálním přístupem k jednotlivým státům formou akčních plánů. Celý systém byl založen na myšlence, že tyto státy přijmou na základě svých individuálních akčních plánů určité prvky s *acquis communautaire* a za to jim bude umožněn větší přístup ke společnému evropskému trhu a větší podíl z evropských dotací. Finálním cílem byla maximální integrace středomořských států k EU, ale bez možnosti zisku plného členství, a tedy ani hlasovacího práva.²¹

---

¹⁵ Comelli, „The impact of the changes...“, 55-56.

¹⁶ Bauer, „Egypt after the Revolution of 2011...?“, 3.

¹⁷ Comelli, „The impact of the changes...“, 56-57.

¹⁸ Hollis, „No friend of democratization:...“, 85-87.

¹⁹ Bauer, „Egypt after the Revolution of 2011...“, 3.

²⁰ Šnidauf, „Blízký východ“, 37.

²¹ Hollis, „No friend of democratization:...“, 85-87.

Například Egypt jmenovitě z akčních plánů odmítl veškeré soudní a politické reformy s odůvodněním, že bez kompletní znalosti celého *acquis communautaire* nemůže zodpovědně přijmout na něm založené dílčí reformy. Přístup Unie stál totiž na předpokladu, že právní řád Evropské unie bezpodmínečně zaručuje všeobecné blaho a prosperitu. Vzhledem však k pouze částečné implementaci určitých jeho částí a jinému geografickému a kulturnímu prostředí se tento předpoklad stával ještě více spekulativní a otevíral prostor autokratům k odmítnutí anebo zdržování reforem jako v případě Egypta. ENP tedy přineslo zisky primárně v sektorech osvobozených od politického a regionálního kontextu oblasti, v první řadě od mírového procesu na Blízkém východě. Takovýto přístup byl ale v rozporu s původně proklamovanou komplexní povahou simultánně běžícího EMP.²²

ENP obsahovalo také princip pozitivní podmíněnosti, kdy teprve při splnění předem definovaných podmínek z akčních plánů dojde k bližší integraci s EU. Problémy však nastaly při vyjednávání oněch akčních plánů, kdy měly státy jižního Středomoří silnou výchozí pozici. Bezpečnostní zájmy EU v oblastech jako boj s terorismem, obchod s energiemi a boj s ilegální migrací měly totiž vyšší prioritu, než šíření demokratických hodnot, a proto se akční plány nedotýkaly hlavních problémů politické reformy, tedy útisku politických stran, falšování voleb a nutnosti efektivní dělby moci. Reformy v ekonomické dimenzi spolupráce byly rychlejší, avšak jejich výnosy zůstaly v rukou režimu a jím ovládaných ekonomických sektorů a ne u většinové populace.²³ Navíc po 11. září rostl strach z možného nástupu islámských stran s nejasnou zahraniční politikou v regionu, proto raději zůstaly udržovány dobré vztahy s autoritativními režimy symbolizujícími stabilitu. Naopak vztahy s opozicí či občanskou společností byly minimální.²⁴

Důvěryhodnosti ENP v zajišťování sdílené prosperity nepřidal ani výrazný rozdíl mezi její východní a jižní dimenzí. Obchod v letech 2004-2008 mezi východními sousedy a EU vzrostl o 146 %, u jižních států pouze o 69 %. U nich se navíc jednalo především o rostoucí obchod s energiemi. Klíčová oblast agrikulturních a rybářských výrobků stále podléhala silným restrikcím. Také míra udělování víz

---

²² Ibid.

²³ Comelli, „The impact of the ganges...“, 56-59.

²⁴ Alvaro de Vasconcelos, *Listening to unfamiliar voices: the Arab democratic wave*, The European Union Institute for Security Studies, Paris: 2012, 73.

východním sousedům do EU mezi lety 2003-2009 vzrostla o 190 %, u zemí Maghrebu se jednalo o 0% a u zemí Mashriku o 14 %.²⁵

V otázkách demokratické reformy tedy ENP nebyla příliš úspěšná. Po 11. září 2001 EU mnohem důsledněji kladla důraz na své bezpečnostně-strategické zájmy, což představovalo trumf v rukou autoritářských režimů, a proto byly pak jednotlivé akční plány oproštěny od politicky citlivých reforem. Jižní dimenze ENP navíc ve srovnání s tou východní výrazně zaostávala v intenzifikaci vzájemných vztahů a unijní páky vlivu tedy tolik neposilovaly. Spolupráce s režimem také silně poškodila EU v očích lokální opozice.²⁶

1.3. UNIE PRO STŘEDOMOŘÍ (UFM)

V roce 2008 bylo Euro-středomořského partnerství na summitu v Paříži nahrazeno novou platformou - Unií pro Středomoří (UfM).²⁷ Euro-středomořské partnerství zde bylo hned zprvu bez důkladnější analýzy označeno za selhání.²⁸ Ve srovnání s také nově vzniklým Východním partnerstvím určeným pro východní sousedy EU nepřisuzovala UfM žádný důraz na demokratizaci a kontakt s civilními složkami společnosti,²⁹ ale soustředila se především na kontrolu migrace, boj s terorismem, marginalizaci politického islámu, omezení znečišťování Středozemního moře, na obnovitelné zdroje a spolupráci v podnikatelském sektoru.³⁰

U EMP i ENP bylo arabským autokratům poskytnuto dostatečné množství prostoru k čerpání výhod z EU při simultánním vyhnutí se politickým reformám. UfM tento nedostatek neodstranila, spíše jej prohloubila a navíc nabídla nové prestižní funkce v novém Sekretariátu pro Unii pro Středomoří a v jiných nových institucích. Přesto UfM nebyla arabskými zeměmi přijata nikterak vřele. Prvním důvodem byl odpor ke vstupu do jakékoli organizace, ve které je zastoupen Izrael, jelikož panovala obava, že by takový krok mohl být chápán jako normalizace vzájemných vztahů, což si s ohledem na vývoj mírového procesu na Blízkém východě arabské státy nepřály. Po sérii vzájemných ústupků nakonec došlo sice ke konsenzu, v roce 2008 však Izrael bombardoval pásmo Gazy. Následně se vzájemné vztahy vyostřily natolik, že arabské státy blokovaly jakákoli další setkání UfM z důvodu blízkovýchodního konfliktu.

²⁵ Comelli, „The impact of the ganges...“, 57-59.

²⁶ Šnidauf, „Blízký východ“, 37.

²⁷ Comelli, „The impact of the changes ...“, 60.

²⁸ Vasconcelos, *Listening to unfamiliar voices:...*, 73-74.

²⁹ Comelli, „The impact of the changes...“, 60.

³⁰ Vasconcelos, *Listening to unfamiliar voices:...*, 73.

Druhým důvodem byla, stejně jako u ENP a EMP, příliš paternalistická role EU v celém partnerství. Na ni upozorňoval nejhlasitěji Muammar Kaddáfí, který celé toto partnerství označoval za urážku.³¹

Tuto nerovnost se ve své struktuře snažila Unie pro Středomoří reflektovat. Fungovala na mezivládní úrovni, hlavou organizace se stali dva členskými státy volení viceprezidenti, jeden za Evropskou unii – Nicolas Sarkozy a druhý za partnery jižního Středomoří – Husní Mubarak. Středomořské partnerské státy se měly stát unijními partnery a nejen příjemci pomoci, a proto měl viceprezident za jižní Středomoří právo veta. To ve výsledku způsobilo zablokování projednávání jakýchkoli kroků zasahujících tamní autoritářské režimy. Všechny nové instituce navíc reprezentovaly pouze zájmy vlád jednotlivých zemí, ne širší společnosti. Proto byla UfM mezi opozicí v severoafrických zemích chápána jako platforma, kde zástupci EU ze strategických důvodů jednají s tamními autokraty. Arabská vládnoucí elita si postupně začala uvědomovat výhody plynoucí právě z vyčlenění civilních složek společnosti, jejich práv a nevládních organizací z jednání, a tak projekt zdráhavě podpořila.³²

Důraz na ekonomickou dimenzi partnerství oproti té politické byl záměrem Francie, jež se chtěla vyhnout problémům spojeným s mírovým procesem na Blízkém východě a tím docílit pokroku alespoň v nekonfliktních oblastech. Jakákoli podmíněnost politických reforem k rozšíření spolupráce zde vymizela. Důraz byl kladen na ekonomickou spolupráci založenou na vývojových vzorcích z šedesátých let, která, povede-li k prosperitě, by měla zapříčinit postupně sama demokratickou reformu. Nicméně v regionu se slabou angažovaností občanské společnosti hrozilo riziko, že takto radikální depolitizace partnerství povede spíše k potlačení demokratických ambicí.³³ Navíc jakékoli snahy o ustanovení zón volného obchodu, které z EPM UfM přejala, potřebovaly mít oporu v právní stabilitě a sociálních smlouvách k ochraně blaha obyvatel.³⁴

Unie pro Středomoří byla charakteristická svou kapitulací na řešení politických a lidsko-právních problémů regionu a Izraelsko-palestinského konfliktu, který už v zárodku UfM zablokoval. Vyčlenění lidsko-právní a demokratické agendy vyplynulo

---

³¹ Oliver Schlumberger, „The Ties that do not Bind: The Union for the Mediterranean and the Future of Euro-Arab Relations“, *Mediterranean politics* 16: 1 (2011), 137-139.

³² *Ibid.*, 139-142.

³³ *Ibid.*, 143-144.

³⁴ Vasconcelos, *Listening to unfamiliar voices...*, 74.

ze struktury samotného UfM, která umožnila partnerským státům zablokovat projednávání politicky citlivých témat.³⁵ Po revolucích v severoafrických zemích byla UfM silně skomírající entitou, zdiskreditovanou spoluprací s autoritativními vládci a symbolem plného posunu EU od idealismu a šíření demokratických hodnot k pragmatické politice.³⁶

---

³⁵ Schlumberger, „The Ties that do not Bind...“, 137-141.

³⁶ Hollis, „No friend of democratization:...“, 88-89.

2. PARTNERSTVÍ PRO DEMOKRACII A SDÍLENOU PROSPERITU S JIŽNÍM STŘEDOMOŘÍM

2.1. VZNIK PARTNERSTVÍ PRO DEMOKRACII A SDÍLENOU PROSPERITU

Dne 17. 12. 2010 se před obecním úřadem v tuniském městě Sídí Bū Zíd upálil pouliční prodejce zeleniny Muhammad Buazízí na protest po tom, co mu policie zabavila jeho vozík se zeleninou. Tato událost se stala rozbuškou silných protirežimních demonstrací, které se nejprve rozšířily po celé zemi a následně pak s různou intenzitou spustily sérii protirežimních revolt v ostatních arabských státech, tzv. „arabské jaro“.¹ Evropská unie a její členské státy nejprve nepřikládaly těmto revoltám velký význam, proto zpočátku arabského jara stály za autoritářskými režimy, s kterými dlouhodobě spolupracovaly. Ve chvíli, kdy již bylo zhroucení režimů neodvratné, unijní rétorika se přiklonila na stranu demonstrantů.²

Zřetelnější obrysy získal tento obrat unijní politiky s projevem Štefana Füleho, evropského komisaře pro rozšíření a sousedské vztahy, ze dne 28. 2. 2011. Ve své řeči poprvé uznal a pojmenoval chyby v jižní dimenzi sousedské politiky. Přiznal neadekvátně slabou podporu lidských práv a demokracie a také evropskou krátkozrakost při podpoře autoritativních režimů.³ Na důkaz toho, že to EU myslí s podporou demokracie vážně, pak Catherine Ashtonová, vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, v březnu 2011 představila nový zahraničně-politický rámec EU – Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím (PfDSP).⁴

---

¹ Ryan Riffai, „Timeline: Tunisia’s uprising“, Al Jazeera, 23. 1. 2011, <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/tunisia/2011/01/201114142223827361.html> (poslední přístup 20. 3. 2014).

² Tobias Schumacher, „The EU and The Arab Spring: Between Spectatorship and Actorness“, *Insight Turkey* 13: 3 (2011), 113-114.

³ Michele Comelli, „The impact of the changes in the Arab World on the Southern dimension of the ENP“, *International Issues & Slovak Foreign Policy* 20: 2 (2011), 61.

⁴ High Representative of The Union for Foreign Affairs and Security Policy, „Joint communication to the European Council, The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions – A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean“, European Commission: Brussels COM 200 final (2011).

2.2. CÍLE PARTNERSTVÍ PRO DEMOKRACII A SDÍLENOU PROSPERITU

Již v úvodu zakládajícího dokumentu PfDSP slibovala Unie významnou změnu ve svém přístupu ke státům jižního sousedství. Toto partnerství bylo podmíněno sdíleným závazkem k univerzálním hodnotám lidských práv, demokracii a vládě práva. K partnerským státům mělo být přistupováno individuálně s ohledem na jejich ochotu si budovat vazby s EU. Oproti minulosti měla být tedy v popředí demokratizace a sociální rozvoj regionu.⁵

V prvé řadě vyjádřila Unie závazek podmínit intenzitu své podpory jižním partnerům tím, do jaké míry se jim podaří postoupit v politických reformách. Ty by měly směřovat k ustanovení transparentní a pevné demokracie, kterou definovala Evropská unie na základě pěti hlavních znaků. Tím prvním byl závazek k uspořádání svobodných, spravedlivých a řádně monitorovaných voleb. Splnění tohoto bodu Unie deklarovala jako elementární požadavek k zahájení spolupráce. Dále se jednalo o svobodu shromažďování a svobodu slova. Třetím bodem byl závazek k vládě práva doprovázené nezávislým soudnictvím a právem na spravedlivý proces. Předposlední znak se skládal z příslibu boje proti korupci. Posledním bodem byla pak reforma v oblasti bezpečnosti a prosazování práva, jejímž hlavním cílem byla demokratická kontrola nad bezpečnostními a vojenskými složkami.⁶ Takto jasné pojmenování cílů v souvislosti s demokratizací bylo v unijní rétorice nové. S ohledem na vztahy s tehdejšími autoritativními režimy byla vždy volena mírnější rétorika spojená s neurčitými frázemi bez konkrétnějších cílů.⁷ Koncept demokracie se tedy v případě PfDSP poprvé neomezoval pouze na zorganizování voleb jako dříve.⁸

Tato tranzice k pevné demokracii by měla být doprovázena rozvojem a spoluprací s občanskou společností. Jejím základem byla podpora vzniku politických stran, odborů a nevládních organizací (NGO), které měly posílit dialog o lidských právech a svobodách a také měly být schopny monitorovat reformu.⁹ Na rozdíl tedy od UfM zde nebylo cílem pouze rozvíjet vztahy s vládnoucí elitou, ale s celou

---

⁵ Ibid., 2.

⁶ Ibid., 3.

⁷ Comelli, „The impact of the changes...“, 62-63.

⁸ Ibid., 61.

⁹ High Representative of The Union, „Joint communication...“, 4-5.

společností.¹⁰ Podobný příslib jako v PfDSP byl přítomen také v Euro-středomořském partnerství, nicméně jej s ohledem na dobré vztahy s autoritářskými režimy nebylo možné uplatňovat.¹¹

Dále také Unie usilovala o ekonomické reformy umožňující udržitelný růst ekonomiky podporující začlenění u jižních partnerů, který by měl zajistit potřebnou sociální stabilitu nutnou pro tvorbu demokracie.¹² V ekonomické rovině byla spolupráce v rámci předešlých partnerství intenzivní, nicméně profit z těchto reforem se kumuloval u vládnoucí elity.¹³ V tomto případě EU deklarovala jeho všezahrnující charakter spočívající ve větší spravedlnosti a transparentnosti při distribuci zisků a také v tvorbě pracovních míst.¹⁴

2.3. MECHANISMY A NÁSTROJE PARTNERSTVÍ PRO DEMOKRACII A SDÍLENOU PROSPERITU

Základním mechanismem PfDSP byla větší diferenciaci ve vztahu k jednotlivým státům, tedy šlo primárně o to, aby se jižní větve sousedské politiky více emancipovala na té východní a aby k jednotlivým státům ve svém sousedství měla Unie osobitější, unikátnější přístup. Každý stát jižního partnerství usiloval totiž o jinou míru integrace a spolupráce s Evropskou Unií, případně měl pro tuto spolupráci jinak nastavené předpoklady a kapacity, a to měla právě povaha vzájemného vztahu, jeho směřování a požadavky reflektovat.¹⁵ Vrcholem tohoto přístupu bylo uzavření dohod o přidružení garantujících tzv. „Rozšířený status“ – ten povyšoval vztahy s partnerskými zeměmi na úroveň kandidátských zemí EU, ale nezahrnoval institucionální integraci a možné budoucí členství.¹⁶ Rozšířený status byl přítomen i v Evropské politice sousedství před revizí, tehdy však jeho zisk nebyl výrazněji vázán na politickou reformu.¹⁷ Obecně byla diferenciaci vztahů s partnerskými zeměmi částečně zastoupena formou bilaterálních asociačních smluv

---

¹⁰ Comelli, „The impact of the changes...“, 62-63.

¹¹ Mona Yacoubian, „Promoting Middle East Democracy“, *United states institute of peace: Special report: 127* (2004), 7.

¹² Timo Behr, „After the revolution: The EU and the Arab Transition“, *Policy paper of Notre Europe 54* (2012), 9.

¹³ Comelli, „The impact of the changes...“, 60.

¹⁴ Behr, „After the revolution...“, 17.

¹⁵ High Representative of The Union, „Joint communication...“, 2.

¹⁶ Alvaro de Vasconcelos, *Listening to unfamiliar voices: the Arab democratic wave*, The European Union Institute for Security Studies, Paris: 2012, 27.

¹⁷ Schumacher, „The EU and The Arab Spring...“, 112-113.

již v Euro-středomořském partnerství¹⁸ a také, podobně jako u PfDSP, v akčních plánech Evropské politiky sousedství před revizí. O nový přístup se jedná však ve srovnání s Unií pro Středomoří.¹⁹

Pro podporu občanské společnosti vytvořila EU Nástroj sousedství pro občanskou společnost zaměřený na rozvoj nevládních organizací. Jeho cílem byl rozvoj vztahů mezi partnerskou zemí a její občanskou společností. Pro období 2012 až 2013 mu byl přidělen rozpočet ve výši 22 milionů eur.²⁰ V zakládajícím dokumentu PfDSP se také již pro spolupráci s občanskou společností počítalo se vznikem Evropské nadace pro demokracii financující politické strany, neregistrované nevládní organizace a odbory s rozpočtem 14 milionů eur.²¹ Její unikátnost spočívala v nezávislosti na Evropské Unii, a tedy mnohem menší administrativní zátěži pro žadatele.²² Akceschopnou byla nadace však až v druhé polovině roku 2013.²³ Euro-středomořské partnerství jako jediné v minulosti usilovalo o spolupráci s občanskou společností, ta se však omezovala pouze na prorežimní organizace a také na organizace respektující západní hodnoty. Této spolupráci nebylo navíc věnováno ani tolik prostoru jako v PfDSP.²⁴

Stěžejním mechanismem Evropské unie pro dosažení výše zmíněných cílů byl však princip pozitivní a negativní kondicionality. Ten byl tedy založen na bázi „více za více“ a „méně za méně“. Jinými slovy tímto Unie deklarovala, že vzájemná spolupráce a především její intenzita se budou odvíjet od pokroku v upevňování demokracie a lidských práv v partnerských zemích. Ty byly různými formami finanční pomoci, přístupu na společný trh a mobilitou osob motivovány tyto reformy vykonat. Záporná kondicionalita, tedy princip „méně za méně“, nebyla Unií definována pouze omezováním vzájemné spolupráce, ale také možným uvalením sankcí a jiných politických opatření vůči těm státům, které se dopustí porušování lidských práv a demokratických standardů. Při jejím spuštění povede Unie nadále dialog

---

¹⁸ Jan Šnidauf, „Blízký východ“, In Václav Nekvapil (editor), *Vnější vztahy Evropské unie* (Praha: AMO, 2008), 36-38.

¹⁹ Rosemary Hollis, „No friend of democratization: Europe's role in the genesis of the Arab Spring“, *International Affairs* 88: 1 (2012), 85-89.

²⁰ Behr, „After the revolution...“, 1.

²¹ Edward Burke, „Running into the sand? The EU's faltering response to the Arab revolutions“, Centre for European reform : 2013, 7.

²² European Commission, „The European Endowment for Democracy – Support for the unsupported“, Press release database : Brussels IP/12/1199 (2012), http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1199_en.htm (poslední přístup 20. 3. 2014).

²³ Edward Burke, „Running into the sand...“7.

²⁴ Yacoubian, „Promoting Middle East Democracy“, 7.

s inkriminovanou vládou, avšak přerozdělí své zdroje primárně ve prospěch občanské společnosti.²⁵

Pozitivní kondicionalita byla přítomna již u Euro-středomořského partnerství a také u Evropské politiky sousedství před její revizí, ani u jednoho však nevedla k demokratizaci. U EMP nebyla přes ambiciózní rétoriku podmíněnost v lidsko-právní a občansko-právní oblasti uplatňována prakticky vůbec.²⁶ Ačkoli v rámci ENP byla patrná snaha o překonání chudých výsledků kondicionality Euro-Středomořského partnerství, tak z podstaty svého charakteru nebyla ENP tolik zaměřena na hodnoty jako na stabilitu. Z toho důvodu už do samotné tvorby akčních plánů s autoritářskými režimy nebyly zahrnuty esenciální kroky k podpoře demokracie, čímž byla už apriori efektivní kondicionalita s přihlédnutím k demokratizaci vyloučena.²⁷ Unie pro Středomoří princip „více za více“ neobsahovala.²⁸ Relativně novým instrumentem byl však princip negativní podmíněnosti, který byl v minulosti přítomen pouze v omezené míře u EMP. Konkrétně si Unie v klauzuli asociačních dohod EMP vyhradila právo tyto dohody anulovat ve chvíli, kdy dojde k porušení lidských práv, nicméně k tomu ani ve zjevných případech nesáhla.²⁹

Zavedení pozitivní a negativní podmíněnosti s přímým zaměřením na demokratickou reformu představovalo alespoň v teoretické rovině významný krok při naplňování unijních cílů. Jeho účelem bylo zajistit, aby pro zisk unijních peněz již nestačilo pouze spustit politickou reformu, ale aby bylo nutné ji dotáhnout do konce. Tuto vizi však narušovala absence jakékoli konkrétnější informace o tom, jak by měly být tyto pokroky směrem k demokratizaci měřeny – chyběla jasně daná kritéria, definice nutných rozhodnutí a jejich časové harmonogramy. Jedinou konkrétní informací v tomto ohledu byl fakt, že podmínkou členství v PfDSP byl závazek k demokratickým volbám parlamentu a snaha o vyšší standard lidských práv a vlády. Teoreticky se tedy stále členem mohla stát diktatura s voleným parlamentem ochotná

---

²⁵ High Representative of The Union, „Joint communication...“, 3.

²⁶ Helle Malmvig, „Caught between cooperation and democratization: the Barcelona Process and the EU's double-discursive approach“, *Journal of International Relations and Development* 9 (2006), 346.

²⁷ Patricia Bauer, „Egypt after the Revolution of 2011 – Still Matter of Democracy versus Stability?“, (příspěvek přednesený v rámci konference MED 4, Dialogue Euro-Meéditerranéen de Management public, Cairo University, Rabat, Maroko, 13. 10. 2011), 5.

²⁸ Oliver Schlumberger, „The Ties that do not Bind: The Union for the Mediterranean and the Future of Euro-Arab Relations“, *Mediterranean politics* 16: 1 (2011), 144.

²⁹ Comelli, „The impact of the changes...“, 63.

příležitostně svolit k vleklé dílčí politické reformě.³⁰ V případě negativní kondicionality navíc nebylo nikde jasně určeno, kdo bude za její spuštění zodpovědný.³¹ Jelikož se v jižním Středomoří začal množit výskyt tzv. „šedých demokracií“, tedy režimů nevyhovujícím znakům liberální demokracie a zároveň ani znakům snadno rozeznatelného autoritářství, chybějící pevnější kritéria pro politické reformy komplikovaly Unii možnosti vyvinutí politického tlaku.³²

Osobitější přístupy k partnerským zemím v rámci diferenciacce sice držely potenciál k vytvoření pevnějšího vztahu k partnerským zemím, ale již postrádaly výraznější ambice v oblasti demokratizace. Oproti tomu nástroje pro podporu občanské společnosti již demokratizující cíle zahrnovaly, ale na druhou stranu nebyly podpořeny adekvátním množstvím financí.³³ Z toho důvodu i přes své koncepční nedostatky reprezentovalo dodržování pozitivní a nově také negativní kondicionality ze všech nástrojů nejsilněji unijní závazek k lidským právům a demokracii. Ve chvíli, kdy by Unie přestala respektovat principy kondicionality, znamenalo by to setrvání u starého modelu z minulých partnerství a narušilo by to evropskou důvěryhodnost v tvrzeních o novém začátku a nové prioritě v oblasti demokratických hodnot. Unijní ambice by v této oblasti tímto nebyly naplněny.³⁴ Z toho důvodu se v kapitole „3.2. Pevná demokracie v Egyptě“ zaměřím na konkrétním případě Egypta na vyhodnocení teze, zda Mechanismy PfDSP „více za více“ a „méně za méně“ reflektují situaci v partnerských zemích. Vyhodnocení proběhne především v kontextu unijního cíle vytvořit v jižním Středomoří pevné demokracie.

2.4. NABÍZENÉ BENEFITY

Catherine Ashtonová v projevu 16. 12. 2011 kategorizovala možnou unijní spolupráci s jižním Středomořím do tří hlavních oblastí – peníze, mobilita a přístup k unijnímu trhu, tzv. „3 Ms“.³⁵³⁶

---

³⁰ Schumacher, „The EU and The Arab Spring...“, 109-112.

³¹ Andrea Teti, „The EU’s First Response to the ‘Arab Spring’: A Critical Discourse Analysis of the Partnership for Democracy and Shared Prosperity“, *Mediterranean Politics* 17: 3 (2012), 278-279.

³² Timo Behr, „The Effect of the Arab Spring on Euro-Mediterranean Relations“, *IEMED Mediterranean Yearbook* 2013, 81.

³³ Edward Burke, „Running into the sand?...“, 7.

³⁴ Bauer, „Egypt after the Revolution...“, 8.

³⁵ Z anglického překladu „Money, mobility, market access“

³⁶ European Commission, „The EU’s response to the ‘Arab Spring’“, Press release database: Brussels, MEMO/11/918 (2011), http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-918_en.htm (poslední přístup 20. 3. 2014).

V oblasti volného pohybu osob poskytla Unie v prvé řadě 80 milionů eur navíc v rámci programu Erasmus Mundus určeným pro státy východní a jižní větve ENP. Tímto byl více než zdvojnásoben dosavadní rozpočet pro tento region pro léta 2012 až 2013. Zároveň také EU přislíbila 12,5 milionů eur navíc pro roky 2012 a 2013 pro program Tempus sloužící k modernizaci vysokoškolského vzdělávání v regionu.³⁷ Mnohem výraznější novinkou byla však nabídka partnerství mobility. Jeho cílem bylo zajistit omezení ilegální migrace a naopak zefektivnění migrace pracovní. Na jednu stranu se tedy jednalo o posílení hraničních kontrol na obou stranách, na druhou zase o snadnější uznávání schopností, akademických diplomů a jazykovou přípravu. V partnerství byla zahrnuta mezi cíle také podpora sezónní migrace, tedy v praxi se jednalo o rozvoj iniciativ spojených s reintegrací migrantů, kteří nevyhovují potřebám unijního trhu, po návratu do jejich rodné země. V rámci těchto partnerství byla také možnost dosáhnout na uvolnění vízového režimu pro akademiky, podnikatele a studenty.³⁸ Všeobecné uvolnění vízové povinnosti bylo však podmíněno zamezením migrace do partnerské země z třetích zemí. Tato podmínka v tomto případě hrála důležitější roli než pokrok v demokratických reformách.³⁹ V navržené podobě bylo toto partnerství spíše výhodnější pro Evropskou Unii s ohledem na jeho rozvoj pracovní migrace kvalifikovaných lidských zdrojů oproti těm nekvalifikovaným.⁴⁰

Pro usnadnění integrace partnerských zemí se společným unijním trhem byly klíčové Rozšířené a komplexní zóny volného obchodu (DCFTA). Ty, na rozdíl od běžných zón volného obchodu, zahrnovaly liberalizaci sektoru služeb a přizpůsobení legislativy partnerských zemí v oblasti zahraničního obchodu. Tímto by došlo k minimalizaci veškerých netarifních bariér a následnému zvýšení obchodní výměny. Jejich společné sjednání bylo podmíněno řadou politicky citlivých reforem, ekonomických reforem a také dodržováním společných principů a hodnot.⁴¹ Možnost uzavřít DCFTA bylo však pravděpodobné ve střednědobém až dlouhodobějším horizontu.⁴² V krátkodobé perspektivě, případně pro státy bez zájmu o DCFTA, umožnila EU vyjednat snížení cel v určitých oblastech anebo Dohody o vzájemném uznávání posuzování shody zajišťující volný pohyb zboží v oblastech, ve kterých byla

---

³⁷ European Commission, „Commission launches new dialogue on higher education with southern Mediterranean countries“, Press Release Database : Brussels IP/12/732 (2012) http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-732_en.htm?locale=en (poslední přístup 20. 3. 2014).

³⁸ Comelli, „The impact of the changes...“, 65-67.

³⁹ Behr, „After the revolution...“, 12.

⁴⁰ Comelli, „The impact of the changes...“, 67.

⁴¹ Ibid., 65-66.

⁴² Burke, „Running into the sand?...“, 14.

harmonizována legislativa. Všechny tyto benefity byly podřízeny kondicionalitě.⁴³ Různé formy zvýhodněného přístupu ke společnému trhu EU byly nabízeny partnerským zemím již od vzniku Euro-středomořského partnerství, jejich společnou slabinou však byla problematická liberalizace trhu se zemědělskými a rybolovnými produkty. U DCFTA tomu nebylo jinak. Členské státy na jihu EU totiž na ni nebyly ochotny plně přistoupit.⁴⁴ Partnerské země navíc narážely na vysoké zdravotní standardy, které pro ně byly technicky i finančně obtížně dosažitelné.⁴⁵

Evropské unii se podařilo rychle navýšit své zdroje určené jižnímu Středomoří. Již v květnu 2011 Štefan Füle oznámil navýšení rozpočtu ENP z původní výše 5,7 miliard eur o dalších 1,2 miliardy eur určených speciálně pro středomořské státy. Tyto peníze však nebyly reakcí pouze na události arabského jara, ale z velké části také odpovědí na dlouhodobé snahy jižních partnerů vyrovnat přísun svých unijních financí ve srovnání s východní větví partnerství.⁴⁶ Catherine Ashtonová zase úspěšně lobbovala za rozšíření mandátu Evropské banky pro rekonstrukci a rozvoj. V roce 2011 se staly členem Egypt, Tunisko, Jordánsko a Maroko,⁴⁷ čímž se mohly ucházet každý rok o podíl z 2,5 miliardy eur určeným pro státy jižní a východní dimenze ENP, které ukázaly ochotu respektovat základy pluralitní demokracie a tržní ekonomiky. Zapojena byla také Evropská investiční banka. Její investice do regionu narostly skrze Nástroj pro evropsko-středomořské partnerství a investice. Mezi lety 2012-2015 se rozhodla v jižním Středomoří investovat 6 miliard eur. Evropská unie vytvořila v přímém vztahu k demokratizaci také nový program Podpory pro partnerství, reformy a růst podporující začlenění (SPRING). V letech 2011–2013 operoval s 500 miliony eur. Nárok na tyto peníze byl podmíněn podstoupením hmatatelné reformy demokracie, a tedy odvozený z principu „více za více“.⁴⁸

S přihlédnutím k růstu populace partnerských států, vysoké míře nezaměstnanosti a nevykonné ekonomice nepředstavovalo zvýšení finanční pomoci zlomovou motivací k podstoupení reform,⁴⁹ z podstatné části se navíc jednalo jen o dorovnání rozdílů mezi východní a jižní větví ENP.⁵⁰ Ve srovnání například

---

⁴³ High Representative of The Union, „Joint communication...“, 9.

⁴⁴ Burke, „Running into the sand?...“, 14.

⁴⁵ Comelli, „The impact of the changes...“, 65-66.

⁴⁶ Ibid., 68.

⁴⁷ Behr, „After the revolution...“, 11.

⁴⁸ Burke, „Running into the sand?...“, 6-7.

⁴⁹ Ibid., 14.

⁵⁰ Comelli, „The impact of the changes...“, 68.

s finanční asistencí Kosovu v období 2007-2011 ve výši 1,2 miliardy eur,⁵¹ nesvědčily nabízené prostředky jižním partnerům o vysoké prioritě, kterou jejich demokratizaci rétoricky přikládala EU.⁵² Navíc staronová motivace ve formě rozšířeného přístupu na společný trh spojená s liberalizací sice v minulosti vedla k ekonomickému růstu v jižním Středomoří, ale už nebyla tak úspěšná při tvorbě pracovních míst a sociální soudržnosti. Plné otevření unijního trhu pro agrikulturní produkty všech partnerských zemí bylo navíc v nejbližší budoucnosti pro neochotu členských států nepravděpodobné.⁵³ Stejně tak došlo do konce roku 2013 pouze k velmi malému pokroku v oblasti pracovní mobility.⁵⁴ Vyjma nového partnerství pro mobilitu a mírného zvýšení financí Evropská unie nepředstavila prakticky žádné nové benefity za prodělané reformy. Z toho důvodu se v kapitole „3.3. Benefity Evropské unie“ zaměřím na konkrétním případě Egypta na ověření teze, že benefity nabízené Evropskou unií nereflektují potřeby regionu a unijní ambice k jeho demokratizaci, a proto nemohou být podstatnou motivací k politickým reformám.

---

⁵¹ European Union Office in Kosovo, „Political & economic relations“,

http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/eu_kosovo/political_relations/ (poslední přístup 20. 3. 2014).

⁵² José Manuel Durão Barroso, „The Statement by President Barroso following the extraordinary meeting of the European Council on the Southern Mediterranean“, Press release database : Brussels SPEECH/11/168 (2011), http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-168_en.htm?locale=en (poslední přístup 20. 3. 2014).

⁵³ Timo Behr, „The Effect of the Arab Spring...“, 79.

⁵⁴ Burke, „Running into the sand?...“, 14.

3. EGYPT V RÁMCI PARTNERSTVÍ PRO DEMOKRACII A SDÍLENOU PROSPERITU

3.1. GEOPOLITICKÝ VÝZNAM EGYPTA PRO EVROPSKOU UNII

Počátek diplomatických vztahů mezi Evropskou unií a Egyptem sahá až do roku 1966. V období relevantním pro mou práci byly vzájemné vztahy formovány především skrze Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu, asociační dohodu z roku 2004 a také akčním plánem z roku 2007, jehož platnost Unie v březnu 2012 prodloužila.¹ Egypt se často při jednáních s Evropskou unií stavěl do role nejdůležitějšího unijního partnera a vůdce v oblasti jižního Středomoří.² Byl také dlouhodobě největším příjemcem unijních financí z nástrojů Evropské politiky sousedství.³ Důvodem byl z velké části jeho geopolitický význam stojící na třech pilířích.

V prvé řadě Egypt představoval nejlidnatější stát ze všech zemí účastnících se Evropské politiky sousedství. Jeho populace v roce 2012 přesahovala 80 milionů a ročně rostla takřka o 1,7 %.⁴

Důležitou roli pak Egypt hrál v otázce bezpečnostní spolupráce s EU. Klíčovými tématy byla především kooperace v boji s terorismem a ilegální migrací a také energetická bezpečnost, na kterou lze nahlížet ze dvou úhlů pohledu.⁵ Tím prvním je vzájemný obchod s energiemi. Přestože export ropy a plynu z Egypta do Evropské unie byl v letech 2011–2013 relativně malý, měla tato oblast velký potenciál k růstu s ohledem na nová naleziště plynových zásob v Egyptě. Egyptské rezervy byly v roce 2013 po Nigérii a Alžírsku třetí největší v Africe. Naplánovány byly také další průzkumné vrty, od kterých se očekávalo, že významně zvýší hladinu

---

¹ European Court of Auditors, „EU cooperation with Egypt in the field of governance“, Luxembourg: Special report No 4 (2013), 11.

² Elena Lazarou, Maria Gianniou, „The Limit of Norm Promotion: The EU in Egypt and Israel/Palestine“, *Insight Turkey* 15: 2 (2013), 179.

³ European Court of Auditors, „EU cooperation with Egypt in the field of governance“, 12.

⁴ The World Bank, „World Development Indicators: Egypt, Arab Rep.“, World DataBank, <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx?isshared=true&ispopular=country&pid=16> (poslední přístup 10. 4. 2014).

⁵ Sally Khalifa Isaac, „Rethinking the New ENP: A Vision for an Enhanced European Role in the Arab Revolutions“, *Democracy and Security* 9: 1-2 (2013), 41.

známých ropných rezerv Egypta.⁶ Druhým úhlem pohledu je pak prostupnost Suezského průplavu. Skrze tento průplav proudilo do Evropy denně 5–7 % její ropné spotřeby. Jakékoli zdržení těchto dodávek způsobené uzavřením kanálu by tedy Unii silně zasáhlo a zároveň by znamenalo okamžité navýšení cen těchto komodit na světových trzích.⁷

Tím třetím pilířem byl pak silný vliv Egypta v regionu. V Káhiře byla založena a má také trvalé sídlo Liga arabských států. Za celou dobu její existence se stalo pouze jednou, že by jejím generálním tajemníkem nebyl zvolen Egyptan.⁸ Egyptské kořeny má také Asociace muslimských bratří a panarabistické hnutí.⁹ Egypt navíc disponoval nejsilnější armádou mezi arabskými státy a do jisté míry svým vlivem definoval také trendy jejich zahraniční politiky.¹⁰ Tento fakt byl úzce propojen s problematikou Izraelsko-palestinského konfliktu. Egypt jako první arabský stát podepsal mírovou smlouvu s Izraelem, čímž do arabského světa zároveň vyslal důležitý signál.¹¹ Tento zahraničně-politický diskurs respektoval také režim Husního Mubaraka. Dodržování mírové smlouvy bylo z pohledu EU klíčové pro stabilitu regionu,¹² proto ihned po Mubarakově svržení Unie spolu se Spojenými státy vyvinula značné diplomatické úsilí k tomu, aby Káhira i nadále s Izraelem udržela konstruktivní vztahy.¹³

Vzhledem ke kontextu vzniku Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu, které bylo spjato s arabskými revoltami proti autoritativním režimům, bylo mým klíčovým kritériem pro výběr země pro tuto případovou studii v prvé řadě to, zda byl režim v dané zemi svržen. Ze zemí vyhovujícím této podmínce jsem vybral právě Egypt pro jeho výše popsaný unikátní geopolitický význam, vyšší unijní finanční pomoci a také proto, že v zemi ve sledovaném období proběhly parlamentní i prezidentské volby a byla schválena nová ústava.

---

⁶ Peter Seeberg, „The EU and Constitutionalism in Egypt: EU Foreign and Security Policy Challenges with a Special Focus on the Changing Political Setting in the MENA-region“, *European Foreign Affairs Review* 18: 3 (2013), 420

⁷ Euractiv, „EU faces prospect of ‘black swan’ shutdown of Suez Canal“, <http://www.euractiv.com/energy/europe-faces-black-swan-shutdown-suez-canal-news-501997> (Poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁸ Official website of League of Arab States, <http://www.lasportal.org/> (Poslední návštěva 10.4.2014).

⁹ Lazarou, „The Limit of Norm Promotion: The EU in Egypt and Israel/Palestine“, 179.

¹⁰ William A. Rugh, „Egyptian Politics and American Diplomacy“, *MiddleEast Policy* 19: 2 (2012), 37.

¹¹ Lazarou, „The Limit of Norm Promotion: The EU in Egypt and Israel/Palestine“, 179.

¹² European Court of Auditors, „EU cooperation with Egypt in the field of governance, 9.

¹³ Rosa Balfour, „EU Conditionality after the Arab Spring“, *PapersIEMed*: 16, Barcelona (2012), 25.

3.2. PEVNÁ DEMOKRACIE V EGYPTĚ

Pokroky partnerských států v budování Unii definované pevné demokracie měly být hlavními východisky EU při určování intenzity její podpory a finanční asistence. Na základě vyhodnocení pokroku Egypta v ustanovení této pevné demokracie určím, zda unijní spolupráce reflektovala jeho skutečné pokroky.

Prvním znakem pevné demokracie bylo uspořádání svobodných, spravedlivých a monitorovaných voleb. V éře vlády Husního Mubaraka sice volby probíhaly na pravidelné bázi, ale v podobě, v jaké byly realizovány, nemohly být označeny za svobodné ani za spravedlivé.¹⁴

Po pádu Mubarakova režimu došlo v této oblasti k výraznému zlepšení. Již v březnu 2011 proběhlo z iniciativy vládnoucí Nejvyšší rady ozbrojených sil referendum o devíti dodatcích k ústavě z roku 1971. Jejich podstata spočívala v omezení exekutivní moci¹⁵ v souvislosti s připravovanými volbami.¹⁶ Tyto dodatky byly schváleny 77 % většinou voličů. Toto referendum bylo považováno za nejsvobodnější a nejspravedlivější hlasování, které se v Egyptě odehrálo během posledních dekád.¹⁷ Jeho význam byl však spekulativní. Ještě na konci března 2011 totiž Nejvyšší rada ozbrojených sil vydala Prozatímní ústavní deklaraci obsahující 51 dalších dodatků, které nepodléhaly schválení v referendu. Tím nejkontroverznějším z nich bylo stanovení kvót pro volby do dolní sněmovny určujících, že alespoň 50 % zvolených individuálních kandidátů muselo být dělnické nebo farmářské profese.¹⁸ Jelikož ve větších městech proti Mubarakovi významně protestovala také střední třída, která v souvislosti s částečnou liberalizací přicházela o své privilegované postavení, měla tato podmínka vůči nezanedbatelné části demonstrantů diskriminující charakter.¹⁹

Významnou reformu také prodělaly volební zákony. Nejvyšší rada ozbrojených sil je několikrát novelizovala. Usnadnila se na jednu stranu tvorba nových politických stran, ale na tu druhou byla pravidla pro parlamentní volby velmi komplikovaná a pro svou častou proměnlivost nepřehledná. Nová politická uskupení navíc neměla

---

¹⁴ Joshua Stacher, „Countries at the Crossroads 2012: Egypt“, Freedom house: 2012, 2-3.

¹⁵ Ibid., 3.

¹⁶ High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2011 and recommendations for action“, European Commission: Brussels SWD(2012) 113 final, 4.

¹⁷ Ibid., 4.

¹⁸ Stacher, „Countries at the Crossroads 2012...“, 4.

¹⁹ Seeberg, „The EU and Constitutionalism in Egypt...“, 423-424.

dostatek času k organizační přípravě kampaně.²⁰ První parlamentní volby se odehrály mezi listopadem 2011 a únorem 2012, ve kterých se ziskem 47 % hlasů zvítězila Strana svobody a spravedlnosti založená Muslimským bratrstvem. Egypt odmítl nabídku EU na plnou observační misi u voleb, Unie tedy alespoň financovala výcvik egyptských volebních pozorovatelů.²¹ Na volby dohlíželo vyjma místních organizací také sedm zahraničních NGO.²² Volby proběhly transparentně a nedošlo k žádné rozsáhlé manipulaci.²³ Jejich výsledky však v červnu 2012 zpochybnil Nejvyšší ústavní soud, jehož soudci byli jmenováni ještě za vlády Mubaraka. Označil tyto parlamentní volby za neústavní a za ne zcela transparentních okolností nechal rozpustit nově zvolený parlament, čímž se měla legislativní moc navrátit zpět Nejvyšší radě ozbrojených sil.²⁴ Catherine Ashtonová se v souvislosti s touto událostí spíše přiklonila na stranu Muslimského bratrstva. Zdůraznila význam demokratických institucí a unijní podporu rychlému předání moci demokraticky zvolené vládě.²⁵

S jednou významnější výhradou se odehrály také několikrát oddalované prezidentské volby v květnu a červnu 2012. Na základě spekulativních argumentů diskvalifikoval Nejvyšší ústavní soud tři kandidáty. Jako vítěz z voleb vzešel Muhammad Mursí.²⁶ Evropská unie neobdržela od Egypta autorizaci k observační misi ani u těchto voleb, oficiálně byli jejím jménem vysláni pouze dva volební experti.²⁷ Vyjma místních organizací byla k pozorovatelské misi autorizována také řada zahraničních NGO. EU jejich průběh shledala v souladu s pozorovateli z velké části jako svobodné a nezmanipulované.²⁸

Posledním celonárodním hlasováním v tomto období bylo ústavní referendum v prosinci 2012, ve kterém Egypťané schválili novou kontroverzní egyptskou ústavu.

---

²⁰ Mazen Hassan, „The effects of Egypt’s election law“, Foreign policy, 1. 11. 2011, http://mideastafrica.foreignpolicy.com/posts/2011/11/01/egypts_electoral_cunundrum (poslední návštěva 10. 4. 2014).

²¹ Seeberg, „The EU and Constitutionalism in Egypt...“, 422.

²² High Representative, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2011...“, 4.

²³ Stacher, „Countries at the Crossroads 2012: Egypt“, Freedom house: 2012, 1.

²⁴ The Economist, „Slipping backwards“, <http://www.economist.com/blogs/newsbook/2012/06/egypts-revolution> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

²⁵ European parliament, „Statement by the Spokesperson of High Representative Catherine Ashton on the political situation in Egypt“, Brussels: A 282/12(2012), http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/dmas/dv/ashton-declaration_/ashton-declaration_en.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

²⁶ Freedom house, „Freedom in the World 2013: Egypt“, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/egypt#.Uo8IgdbeQI> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

²⁷ Seeberg, „The EU and Constitutionalism in Egypt...“, 418.

²⁸ High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2012 and recommendations for action“, European Commission: Brussels SWD(2013) 89 final, 2.

Kredibilita tohoto referenda byla však na výrazně nižší úrovni než u voleb předešlých. Jelikož byla pravidla pro akreditace volebních pozorovatelů zveřejněna na poslední chvíli, žádný renomovanější zahraniční pozorovatelský tým nebyl volbě přítomen.²⁹ Podstatná část egyptských soudců také odřekla svou účast při pozorování a kontrole průběhu referenda. Přítomní pozorovatelé kritizovali řadu nestandardních praktik spojených s jeho průběhem.³⁰ Catherine Ashtonová ve svém prohlášení pouze vyzvedla mírumilovný průběh referenda a připomněla důležitost role lidských práv a vlády práva do budoucna.³¹ V unijní zprávě o pokroku Egypta pro rok 2013 pak Unie pouze zdůraznila, že egyptská Vyšší volební komise během vyšetřování nepotvrdila žádná pochybení.³²

V oblasti svobody shromažďování a svobody slova hrálo klíčovou roli odvolání výjimečného stavu, který platil již od zavraždění Anvara Sádáta v roce 1981. Výjimečný stav mimo jiné umožňoval armádním autoritám omezit svobodu shromažďování a armádní generálové také získali možnost monitorovat lidskou komunikaci a cenzurovat média a širokou paletu informačních zdrojů.³³

Egyptčané sice během tranzice nabyli větší svobody slova a shromažďování, ale stále na základě výjimečného stavu docházelo i po pádu Mubaraka k užívání síly a represím vůči demonstrujícím proti vládě. Armáda a bezpečnostní síly používaly ostrou municí a došlo k desítkám úmrtí a stovkám zranění. Armáda navíc zatýkala aktivisty a řadu bloggerů za kritiku režimu a hanobení armády.³⁴ Uzavřena byla také egyptská pobočka stanice Al Jazeera, která detailně informovala o proti armádních protestech.³⁵ Výjimečný stav částečně egyptští generálové zrušili v lednu 2012, nicméně zachovali si možnost nadále využívat pravomoci, které jim poskytoval, vůči „zločinům z násilnictví“. Vzhledem k absenci přesnějšího vymezení tohoto pojmu bylo

---

²⁹ Ben Brumfield, Amir Ahmed, „Egyptians vote on controversial constitution“, CNN, <http://edition.cnn.com/2012/12/15/world/meast/egypt-referendum/> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

³⁰ Freedom house, „Freedom in the World 2013: Egypt“, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/egypt#.Uo8IgidbeQI> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

³¹ Council of the EU, „Statement by EU High Representative Catherine Ashton on the referendum in Egypt“, Brussels: A 597/12 (2012),

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/134560.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

³² High Representative, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2012...“, 3.

³³ Fidh, „The Emergency Law in Egypt“, <http://www.fidh.org/en/north-africa-middle-east/egypt/THE-EMERGENCY-LAW-IN-EGYPT> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

³⁴ High Representative, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2011...“, 4.

³⁵ Human Rights Watch, „World Report 2012: Egypt“, New York: January 2012, 3.

http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/egypt_2012.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

i nadále umožněno široké použití represivních opatření vůči obyvatelstvu.³⁶ Výjimečný stav byl plně odvolán až v květnu 2012.³⁷ Evropská unie svůj požadavek k jeho ukončení prosazovala vůči novým egyptským autoritám umírněněji než vůči režimu Mubaraka.³⁸

Po nástupu Muslimského bratrstva k moci docházelo navíc k zatýkání novinářů za urážky náboženství a soudnictví. Vzrůstala také četnost obvinění za šíření nepravdivých informací.³⁹ Nová ústava z prosince 2012 sice článkem 45 garantovala ochranu svobody slova, zároveň však článkem 31 zakazovala urážky individuálních osob a článkem 44 urážky náboženských proroků. Jinými slovy mohla nadále pokračovat praxe zatýkání za urážky náboženství či vládních nebo armádních činitelů.⁴⁰

Porušován byl také závazek k vládě práva doprovázené nezávislým soudnictvím a právem na spravedlivý proces. Výjimečný stav umožňoval soudit civilisty u vojenských soudů, jejichž nezávislost a spravedlnost byla pochybná. Vojenské soudce totiž vybírali zástupci exekutivní moci na dvouletá období. Verdikty těchto tribunálů z velké části stály pouze na svědectvích informátorů a členů bezpečnostních složek. Jejich rozsudek mohl přehodnotit pouze prezident anebo vojenští soudci.⁴¹ Od vypuknutí revoluce tyto vojenské tribunály odsoudily více než 12 000 civilistů. Toto číslo bylo vyšší než množství odsouzených za celou třicetiletou vládu Husního Mubaraka.⁴² Po odvolání výjimečného stavu v květnu 2012 zákon i nadále umožňoval odsuzování civilistů před vojenskými soudy.⁴³ Tuto praxi původní návrh nové ústavy znemožňoval, nicméně po námitkách armádních zástupců bylo do článku 75 dodáno, že před vojenským tribunálem mohou stanout civilisté,

---

³⁶ BBC, „Egypt’s ruling generals to partially lift emergency law“, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16704551> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

³⁷ High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2012...“, 6.

³⁸ Balfour, „EU Conditionality after the Arab Spring“, 25.

³⁹ Human Rights Watch, „World Report 2013: Egypt“, New York: January 2013, 2.

http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/egypt_3.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁴⁰ Human Rights Watch, „Egypt: New Constitution Mixed on Support Rights“, New York: 30 November 2012 <http://www.hrw.org/news/2012/11/29/egypt-new-constitution-mixed-support-rights> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁴¹ Freedom house, „Freedom in the World 2013: Egypt“, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/egypt#.Uo8IgdbeQI> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁴² Human Rights Watch, „World Report 2012: Egypt“, Human Rights Watch: January 2012, 1.

http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/egypt_2012.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁴³ High Representative, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2012...“, 6.

kteří se provinili proti vojenským silám.⁴⁴ Tato možnost již ale nebyla nadále systematicky a v takovém rozsahu aplikovaná.⁴⁵

Dne 22. listopadu 2012, den po Mursího úspěšném a Unií oceňovaném zprostředkování příměří v Gaze,⁴⁶ vydal egyptský prezident dekrety, které jej stavěly nad právní systém a autorizovaly jej k podniknutí jakýchkoli kroků k ochraně revoluce. Jejich platnost měla vypršet s ratifikováním připravované ústavy.⁴⁷ EU tuto událost komentovala pouze slovy o důležitosti dodržení závazku o transformaci k demokracii.⁴⁸

V oblasti korupce si Egypt po revoluci výrazně pohoršil dle indexu vnímání korupce Transparency International. V roce 2010 se umístil na 98. pozici.⁴⁹ Do roku 2012 klesl o 20 míst a propadl se až na 118. pozici.⁵⁰ Velmi kritické stanovisko k míře korupce v Egyptě zaujal Evropský účetní dvůr. Ve své výroční zprávě z června 2013 silně kritizoval skutečnost, že 60 % unijní finanční pomoci bylo bez pevně stanovených podmínek v daném období opakovaně vypláceno přímo egyptským představitelům, přestože se tento postup ukázal při potírání korupce jako kontraproduktivní a přestože běžnou praxí v ostatních zemích bylo finanční pomoc použít přímo ve spojení s opatřeními pro boj s korupcí. V Egyptě Unie navíc financovala pouze jeden významnější antikorupční projekt, který se však opozdil a Unie jeho činnost dostatečně nemonitorovala.⁵¹

Posledním cílem k ustanovení pevné demokracie byla pak reforma v oblasti bezpečnosti a prosazování práva. Oproti éře vlády Mubaraka zde nedošlo prakticky k žádnému významnému pokroku. Státní bezpečnost se přejmenovala na Národní bezpečnost, ale po revoluci nedošlo k výrazné personální obměně. Bezpečnostní složky navíc i nadále porušovaly lidská práva, používaly mučení, zadržovaly vězně bez

---

⁴⁴ Human Rights Watch, „Egypt: New Constitution Mixed on Support Rights“, New York, 30 November 2012 <http://www.hrw.org/news/2012/11/29/egypt-new-constitution-mixed-support-rights> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁴⁵ High Representative, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2012...“, 3.

⁴⁶ *Ibid.*, 7.

⁴⁷ Anthony F. Lang, „From revolutions to constitutions: the case of Egypt“, *International affairs* 89: 2 (2013), 360.

⁴⁸ Sebastian Moffett, „EU calls on Egypt to respect democratic process“, Brussels, 23. November 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/11/23/us-egypt-president-eu-idUSBRE8AM0FK20121123> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁴⁹ Transparency International, „Corruption Perceptions Index 2010“, <http://www.transparency.org/cpi2010/results/> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁵⁰ Transparency International, „Corruption Perceptions Index 2012“, <http://www.transparency.org/cpi2012/results/> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁵¹ European Court of Auditors, „EU cooperation with Egypt in the field of governance, 12,29-30.

obvinění a zasahovaly proti činnostem NGO.⁵² Za neadekvátní použití síly, sexuální útoky vůči ženám a akty mučení zůstalo potrestáno velmi nízké procento příslušníků armády a bezpečnostních složek. Část těchto incidentů nebyla vyšetřena vůbec.⁵³ Článek 195 ústavy z prosince 2012 určoval, že ministrem obrany se mohl stát pouze člen armádního sboru, což vylučovalo přímý civilní dohled nad armádou. Podle článku 197 byla také vytvořena Národní vojenská rada, v jejímž složení převažovali vojenští představitelé. Tato rada mimo jiné určovala výši armádního rozpočtu. Musela být také konzultována v případě schvalování zákonů spojených s bezpečnostními složkami státu.⁵⁴ Egypt odmítl unijní nabídku na spolupráci v reformě bezpečnostních složek.⁵⁵

3.2.1. Dodržování Kondicionality v Egyptě

K jednoznačně pozitivnímu pokroku oproti režimu Husního Mubaraka došlo tedy pouze v otázce uspořádání svobodných a spravedlivých voleb, jelikož proběhla tři transparentní a demokratická hlasování a pouze jedno, ústavní referendum, s o poznání horším hodnocením pozorovatelů. Dalším negativem pak bylo rozpuštění prvního parlamentu Nejvyšším ústavním soudem.

Pozitivním směrem se postupně zreformovala také problematika svobody slova a shromažďování. Nicméně až do uvolnění výjimečného stavu docházelo k používání nepřiměřené síly a cenzuře. Nová ústava pak umožnila nadále praxi zatýkání za urážky náboženství a vládních či armádních činitelů.

Nejednoznačný pokrok nastal u závazku k vládě práva vzhledem k enormnímu množství procesů s civilisty u vojenských soudů. Po odvolání výjimečného stavu jich však výrazně ubylo, avšak bylo i nadále ústavně umožněno civilisty u vojenských tribunálů soudit. V platnost vešly také kontroverzní Mursího dekrety.

Negativně Egypt vyšel pak v oblasti korupce, kde si pohoršil oproti éře Husního Mubaraka, a v otázce reformy bezpečnostních složek, která nebyla reformována vůbec. Její nezávislost na politických aktérech byla navíc potvrzena novou ústavou.

---

⁵² Stacher, „Countries at the Crossroads 2012...“, 1-2 a 8.

⁵³ Human Rights Watch, „World Report 2013: Egypt“, New York: January 2013, 5.

http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/egypt_3.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁵⁴ Nariman Youssef, „Egypt´s draft constitution translated“, Egypt Independent, 2. 12. 2012,

<http://www.egyptindependent.com/news/egypt-s-draft-constitution-translated> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁵⁵ High Representative, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2011...“, 5.

Ve sledovaném období EU vůči Egyptu neuplatnila negativní kondicionalitu a spolupráci nadále rozvíjela i přes kritické nedostatky ve všech pěti monitorovaných oblastech. Za celé období nepadla ani jednou unijní výhrůžka o zastavení finanční pomoci či výrazná kritika egyptských poměrů ze strany unijních představitelů. Nefunkčnost unijní kondicionality byla patrná například v listopadu 2012. V rámci výstupu ze vzájemného setkání pracovní skupiny EU deklarovala nové a pevnější partnerství. Na těchto jednáních Unie také přislíbila Egyptu 5 miliard eur finanční asistence pro období 2012–2013. Načasování a ani forma tohoto slibu však nebyly z pohledu efektivní kondicionality prozřívavé. Unie se jím připravila o manévrovací prostor při schvalování a tvorbě nové egyptské ústavy. Tomuto příslibu totiž chybělo pevnější a konkrétnější navázání na politické reformy, čímž Unie nepřímo kapitulovala na aktivní prosazování demokratizace. Necelé dva týdny po těchto jednáních pak Muhammad Mursí vydal již zmíněné dekrety, které svým charakterem stály v přímém rozporu s demokratizací. Unie na ně přesto adekvátně nezareagovala v souladu se svými pro demokratickými cíly a neusilovala o přehodnocení slíbené finanční pomoci.

Nejsilnější kritika vůči nefungující kondicionalitě zazněla v březnu 2013 z Evropského parlamentu, která však vyústila pouze k vydání rezoluce požadující zastavení finančních garancí Egyptu, dokud nedojde k viditelnému pokroku v otázce demokracie a lidských práv. V rámci obhajoby dosavadní unijní politiky před Evropským parlamentem pak Catherine Ashtonová vyzývala Unii, ať je Egyptu kritickým přítelem.⁵⁶

Na základě zjištěných faktů tedy považuji mou tezi, že Mechanismy Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu „více za více“ a „méně za méně“ nereflektují situaci v partnerských zemích za pravdivou.

Jednou z hlavních příčin neschopnosti Unie aplikovat kondicionalitu byl její velmi slabý politický vliv v Egyptě. Armáda i Muslimské bratrstvo odmítly výraznější roli EU při tranzici. Nepřijaly unijní nabídku pozorovací mise při prezidentských ani parlamentních volbách, pozastavily rozvoj ekonomické spolupráce a odmítly také spolupráci při reformě bezpečnostních složek.⁵⁷ Důvodem byla velmi chatrná výchozí

---

⁵⁶ Marco Pinfari, „The EU, Egypt and Morsi’s Rise and Fall: ‘Strategic Patience’ and Its Discontents“, *Mediterranean Politics* 18: 3(2013) 463.

⁵⁷ Edward Burke, „Running into the sand? The EU’s faltering response to the Arab revolutions“, *Centre for European reform*: 2013, 9.

pozice Evropské unie pro budování vztahu s porevolučním Egyptem. Zpočátku revoluce totiž Unie nepodpořila demonstranty požadující sesazení Husního Mubaraka – dlouholetého spojence Evropské unie. Usilovala pouze o zastavení násilí a podstoupení několika přesněji nespecifikovaných reforem.⁵⁸ Ani přes četná úmrtí egyptských demonstrantů Unie nezaujala tvrdší postoj, Catherine Ashtonová požadovala pouze klid a zdrženlivost. K tvrdšímu postupu přistoupila až ve chvíli, kdy bylo zřejmé, že režim brzy padne. Na žádost Evropské rady měla být skrze Ashtonovou doručena výhrůžka egyptskému ministru zahraničí o zastavení finanční pomoci. Ten se s ní však odmítl setkat. Unie se pak k žádné jiné akci před pádem režimu neodhodlala.⁵⁹

Z tohoto důvodu klesl po převratu vliv EU v zemi na své dlouholeté minimum. V prvních měsících Mursího vlády mělo pouze 19 % respondentů důvěru v EU a pouze 14 % respondentů ji považovalo za významného partnera Egypta. Negativní pohled na EU byl ještě výraznější u mladé generace. Samotná výhra Muslimského bratrstva ve všech volbách vytvořila mezi Egyptem a EU nové třecí plochy. Přestože se představitelé EU během žádných voleb nevyjádřili jasně na podporu žádné z politických stran, bylo zřejmé, že názorově měli blíže k sekulárním politickým aktérům. Muslimské bratrstvo bylo navíc za vlády Západem podporovaného Mubaraka v ilegalitě a vystavováno represím. Tento fakt se projevil v symbolické rovině již při výběru zahraničních cest Muhammada Mursího po jeho inauguraci. Pro svou první cestu mimo Blízký východ upřednostnil Čínu před svým nejvýznamnějším ekonomickým partnerem – Evropskou unií.⁶⁰

Za těchto okolností bylo přes rétorické ambice pro EU obtížné se aktivně vměšovat do vnitřních záležitostí Egypta, a proto také nedošlo k žádnému významnému nátlaku unijních představitelů vůči Egyptu. Kdyby totiž teoreticky Unie onen tlak na egyptskou vládu vyvinula a ta by ustoupila, mohla by být v rámci vnitropolitického boje snadno označena za další loutkovou vládu Západu a ztratit tím politické body u svých voličů.⁶¹ Unie by tímto aktem navíc ohrozila vzájemnou

---

⁵⁸ Isaac, „Rethinking the New ENP: A Vision for an Enhanced European Role in the Arab Revolutions“, 44.

⁵⁹ Marco Pinfari, „The EU, Egypt and Morsi’s Rise and Fall...“, 461.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Aljazeera, „A sign of shifting Egypt-Israel relations?“, 17. 11. 2012,

<http://www.aljazeera.com/programmes/insidestory/2012/11/201211176645209765.html> (Poslední návštěva 21. 4. 2014).

spolupráci při řešení Izraelsko-palestinského konfliktu a bezpečnostní situace regionu, která po etablování porevoluční vlády fungovala dobře.⁶²

3.3. BENEFITY EVROPSKÉ UNIE

3.3.1. Finance

Evropské unii se v porevolučním období podařilo viditelně zvýšit její finanční pomoc Egyptu. Pro období 2012–2013 měla v úmyslu poskytnout 500 milionů eur v monetární a fiskální pomoci a až 450 milionů eur v půjčkách se sníženými úroky. Také přislíbila 90 milionů v rámci pro demokratického fondu SPRING a 163 milionů z investičního finančního nástroje Evropské politiky sousedství.⁶³ Došlo také k rozšíření mandátu Evropské banky pro obnovu a rozvoj, která následně přislíbila půjčovat Egyptu miliardu ročně.⁶⁴ Evropská investiční banka také v listopadu 2012 oznámila svůj záměr zdvojnásobit poskytované finance na miliardu ročně. Celkově tedy slibovaná částka mohla mírně přesáhnout až 5 miliard eur.⁶⁵

Přísun finanční pomoci ze zahraničí byl klíčový pro stabilitu Egypta, která byla v porevolučním období silně ohrožována stavem domácí ekonomiky. Od počátku tranzice totiž Egypt čelil stagflaci – kombinaci inflace s žádným či minimálním růstem. V roce 2011 zaznamenala egyptská ekonomika růst o 1,78 % a v roce 2012 se jednalo o 2,2 %.⁶⁶ Tato čísla představovala významný propad oproti roku 2010, kdy dosahoval růst výše 5,1 % HDP.⁶⁷ Jelikož se více než polovina veřejných výdajů Egypta používala na platy ve státní sféře, dotace potravin a pohonných hmot, úrokové platby a Egypt zároveň postihl během revoluce silný odliv zahraničního kapitálu, tak tento snížený výkon ekonomiky nebyl dostačující.⁶⁸ Z toho důvodu ve fiskálním roce 2011/2012 se egyptský deficit vyšplhal do výše 11 % HDP,⁶⁹ kterou nebyly schopné pokrýt egyptské banky, proto musel Egypt žádat o půjčku od Mezinárodního měnového fondu ve výši 4,8 miliard dolarů, jež by navíc otevřela dveře dalším investicím. Evropská unie spolu se Spojenými státy se snažily Egyptu pomoci tuto

---

⁶² High Representative, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2012...“, 7.

⁶³ Burke, „Running into the sand?...“, 9.

⁶⁴ Timo Behr, „After the revolution: The EU and the Arab Transition“, *Policy paper of Notre Europe* 54 (2012), 11.

⁶⁵ Seeberg, „The EU and Constitutionalism in Egypt...“, 419.

⁶⁶ Jeremy Sharp, „Egypt: background and U.S. relations.“ *Congressional Research service* : 2013, 4.

⁶⁷ Doaa Farid, „Growth rate decreased to 1.5% in 2012/2013“, *Daily News Egypt*, <http://www.dailynewsegypt.com/2013/10/19/growth-rate-decreased-to-1-5-in-20122013/> (poslední návštěva 10. 4. 2014)

⁶⁸ William Rugh, „Egyptian Politics and American Diplomacy“, *Middle East Policy vol. 19, issue 2* (2012), 38.

⁶⁹ The World Bank, „Egypt Overview“, <http://www.worldbank.org/en/country/egypt/overview> (poslední návštěva 10. 4. 2014)

půjčku dojednat. Mezinárodní měnový fond však uvolnění svých financí podmínil omezením egyptských dotací na pohonné hmoty a potraviny a také uvalením vyšších daní, tedy velmi citlivými opatřeními pro vládu v porevolučním státě se silně polarizovanou společností.⁷⁰

Vzhledem k propadu v těchto makroekonomických statistikách a určitému úpadku přitažlivosti evropského ekonomického modelu v kontextu krize eurozóny Egypt nejevil tak intenzivní zájem o financování střednědobých a dlouhodobých rozvojových projektů, o které Unie se svými penězi usilovala. Egypt měl zájem spíše o velké finanční dary a půjčky v krátkodobém časovém horizontu bez významnějších podmínek čerpání, které by mu pomohly zamaskovat ekonomický propad a zvýšit výši státních finančních rezerv, které na konci roku 2012 klesly až k 15 miliardám dolarů, tedy obnosu schopnému pokrýt import nezbytných komodit pro fungování ekonomiky pouze na tři měsíce. Unie nebyla schopná Egyptu poskytnout finanční dary a půjčky ve stejné výši jako arabské státy, které si navíc nekladly přílišné podmínky k jejich plnění.⁷¹ Mezi nejvýznamnější donory z arabského světa patřila Saúdská Arábie, která Egyptu nabídla 4 miliardy dolarů pomoci, Spojené arabské emiráty s příslibem 3 miliard dolarů, pak také Katar slíbil investovat finance ve výši 10 miliard dolarů na podporu egyptské ekonomiky⁷² a Turecko deklarovalo půjčku ve výši 1 miliardy dolarů.⁷³ Z těchto peněz do ledna 2013 Egypt obdržel 2,7 miliardy dolarů ze Saudské Arábie, 5 miliard dolarů z Kataru a miliardu z Turecka, tedy prozatím 8,7 miliard dolarů z arabských zemí s potenciálem k růstu. Evropská unie do tohoto data vyplatila vše ze slíbených 5 miliard eur pro dané období.⁷⁴

3.3.2. *Přístup k unijnímu trhu*

Vzájemný obchod se mezi EU a Egyptem od podepsání Asociační dohody v roce 2004 z původní výše 11,8 miliard eur do roku 2012 více než zdvojnásobil na hodnotu 23,9 miliard eur.⁷⁵ Vzájemná obchodní bilance byla dlouhodobě výrazně

---

⁷⁰ Sharp, „Egypt: background and U.S. relations” 4-5.

⁷¹ Pinfari, „The EU, Egypt and Morsi’s Rise and Fall...”, 461-462.

⁷² Isaac, „Rethinking the New ENP: A Vision for an Enhanced European Role in the Arab Revolutions“, 55.

⁷³ Reuters and Ahram online, „Egypt receives \$500 million from Qatar, 500 more from Turkey soon“, Ahramonline, 29. 12. 2012, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/61485/Business/Economy/Egypt-receives--million-from-Qatar,--more-from-Tur.aspx> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

⁷⁴ Roberto Aliboni, „The West and the Emerging „Gray Democracy“ in Egypt“, *Op-Med* February (2013), The German Marshall Fund of the United States, 1.

⁷⁵ Evropská komise, „Countries and regions: Egypt“, Oficiální stránky Evropské komise, <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/egypt/> (poslední návštěva 10. 4. 2014)

nakloněna ve prospěch EU,⁷⁶ jelikož obchodní bariéry byly odstraněny hlavně u těch produktů, kde měla EU konkurenční výhodu.⁷⁷

Samotné ustanovení zóny volného obchodu s EU v Egyptě naráželo na nutnost kontrolovaně liberalizovat vlastní trh a vystavit jej unijní konkurenci. Již v éře Husního Mubaraka vyvolalo mírné snížení dotací paliv a potravin silnou nevoli, stejně tak snížení tarifu na import zahraničních potravin u egyptských farmářů. V rámci částečné liberalizace trhu došlo také k jeho částečnému zefektivnění a omezení role státu, která sice přinesla ekonomický růst, ale také zapříčinila úbytek pracovních míst a vzrůstající sociální nerovnost. Vzhledem k silně zkorumpovanému státnímu aparátu se totiž k zakládání firem a nutným půjčkám dostali prakticky jen lidé spjatí s režimem, kteří z této liberalizace těžili nejvíce.⁷⁸

V případě Unii nově nabízené Rozšířené a komplexní zóny volného obchodu by její teoretické ustanovení znamenalo důkladnější a rychlou liberalizaci egyptské ekonomiky. Přestože v poslední dekádě docházelo k postupnému uvolňování tarifů na zemědělské a rybolovné produkty, tak pro odpor jižních členských států nebylo pravděpodobné, že by v blízké budoucnosti došlo k úplnému odstranění obchodních bariér.⁷⁹ Stejně tak politicky citlivá byla také liberalizace služeb. Bez otevření trhu v těchto dvou oblastech již vzájemná tarifní liberalizace začala narážet na své limity, a proto bylo nepravděpodobné, že by vygenerovala významné zisky. Zavedení této zóny by však také znamenalo u voličů opět nepopulární omezení státních subvencí a zvyšování cen v krátkodobé perspektivě, jež by nová vláda obhájila jen za cenu kritické ztráty politických bodů. Egyptská vláda měla navíc také příliš slabou pozici, aby provedla samotné strukturální reformy anebo se alespoň konstruktivně angažovala v navrhovaném dialogu o spolupráci v jednotlivých sektorech. V souvislosti s krizí eurozóny také upadal zčásti zájem o evropský liberální model růstu. V této oblasti tedy ani dva roky po revoluci nedošlo k významnějšímu pokroku.⁸⁰

---

⁷⁶ Seeberg, „The EU and Constitutionalism in Egypt...“, 419.

⁷⁷ Timo Behr, „The Effect of the Arab Spring on Euro-Mediterranean Relations“, *IEMED Mediterranean Yearbook* 2013, 79.

⁷⁸ Burke, „Running into the sand?...“, 5.

⁷⁹ Ibid., 9 a 14.

⁸⁰ Behr, „The Effect of the Arab Spring...“, 79-81.

3.3.3. *Mobilita*

Egypt byl státem s největším množstvím emigrantů v regionu.⁸¹ Již historicky migrace hrála velmi důležitou úlohu pro jeho ekonomiku. Přestože docházelo k tzv. „odlivu mozků“, tak za tuto cenu emigrace uvolňovala tlak na pracovní trh a přinášela do země vysoké remitence.⁸² V roce 2012 se jednalo o 18 miliard dolarů, šestý nejvyšší příjem remitencí na světě.⁸³ Vzhledem k nestabilní politické situaci po pádu Mubaraka a s ní spojenou vzrůstající nezaměstnaností emigrantů nadále přibývalo, nicméně jejich hlavní cílovou destinací nepředstavovala EU, ale státy Perského zálivu, proto je také akční plán EU pro Egypt v této oblasti velmi vágní.⁸⁴

Evropská unie nabídla Egyptu zahájení dialogu ve své hlavní iniciativě v oblasti migrace – Partnerství pro mobilitu. Egypt to však za vlády Nejvyšší rady ozbrojených sil v roce 2011 odmítl.⁸⁵ Druhou nabídku Unie v roce 2012 odmítla také vláda Muslimského bratrstva. Jako důvod byla uváděna nedokončená politická reforma země.⁸⁶ Kromě toho ani jedna egyptská vláda nebyla dostatečně etablovaná, aby mohla vést tento dialog a případně uskutečnit nutné reformy pro zavedení tohoto partnerství.⁸⁷ V krátkodobé perspektivě z něj navíc neplynuly Egyptu žádné přímé zisky, a nejspíše také proto o něj Egypt nejevil přílišný zájem.⁸⁸

3.3.4. *Benefity Evropské unie jako motivace k reformě*

Catherine Ashtonová rozdělila možné unijní benefity do tří kategorií, ze kterých pouze v jedné došlo k nějakému pokroku. V otázce mobility a přístupu k jednotnému trhu unijní návrhy narazily na nezájem Egypta o rozvoj příslušné spolupráce. Ten byl způsoben slabou pozicí egyptské vlády, která prakticky neumožňovala provést nutné strukturální reformy k ustanovení Rozšířené a komplexní zóny volného obchodu či Partnerství pro mobilitu. Tyto iniciativy navíc předpokládaly přínos určitých výhod až v dlouhodobější perspektivě ve chvíli, kdy

---

⁸¹ The World Bank, *Migration and Remittances Factbook 2011* (Washington: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2011), 3.

<http://siteresources.worldbank.org/INTLAC/Resources/Factbook2011-Ebook.pdf> (poslední návštěva 10. 4. 2014)

⁸² Seeberg, „The EU and Constitutionalism in Egypt...“, 425.

⁸³ The World Bank, „Remittances to developing countries will surpass \$400 billion in 2012“, *Migration and Development Brief 19* (2012), 2 <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationDevelopmentBrief19.pdf> (poslední návštěva 10. 4. 2014)

⁸⁴ Seeberg, „The EU and Constitutionalism in Egypt...“, 426.

⁸⁵ Ibid., 427.

⁸⁶ High Representative, „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2012...“, 12.

⁸⁷ Behr, „The Effect of the Arab Spring...“, 79-81.

⁸⁸ Michele Comelli, „The impact of the changes in the Arab World on the Southern dimension of the ENP“, *International Issues & Slovak Foreign Policy* 20: 2 (2011), 67.

Egypt musel neprodleně řešit kritický stav své ekonomiky, tedy také proto postrádal motivaci k rozhovorům o těchto iniciativách. V oblasti financí EU sice zvýšila svou pomoc, nicméně ta byla ve srovnání s arabskými státy nižší a více podmíněná a na rozdíl od nich již také postrádala potenciál k růstu. Evropská unie poskytování své pomoci navíc s ostatními arabskými státy ani nijak nekoordinovala. Nepodařilo se jí ve sledovaném období dojednat ani půjčku od Mezinárodního měnového fondu či alespoň zmírnit podmínky jejího poskytnutí, a také proto se jí tedy nepodařilo získat podstatnější vliv na Egypt v tranzici.

Z těchto důvodů považuji mou tezi o tom, že benefity nabízené Evropskou unií nereflektují potřeby regionu a unijní ambice k jeho demokratizaci, a proto nemohou být podstatnou motivací k politickým reformám za pravdivou.

ZÁVĚR

Politika Evropské unie k jižnímu Středomoří byla dlouhou dobu charakteristická svým důrazem na ekonomické a bezpečnostní zájmy, které upozadily snahy o demokratizaci regionu. Až události arabského jara vedly k postupnému přehodnocení tohoto postoje. Unijní představitelé nejprve uznali, že spolupráce s autoritativními režimy na úkor lidských práv byla chybou. Následně pak byl představen nový zahraničně-politický rámec EU – Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím, který měl symbolizovat novou unijní prioritu kladenou na demokratizaci regionu oproti bezpečnostním zájmům.

Vzniklé partnerství přineslo oproti minulosti v tomto ohledu především nový koncept pojetí demokracie, tzv. „pevnou demokracii“, které mělo být dosaženo širší politickou reformou, jež po partnerských státech Unie vyžadovala. Z nástrojů nového partnerství byl s výkonem této politické reformy nejúžeji spjat princip kondicionality, tedy mechanismus „více za více“ a „méně za méně“, jehož dodržování by nejvíce odráželo unijní závazek k demokratizaci regionu.

Unie definovala tuto pevnou demokracii na základě pěti hlavních kritérií. Na konkrétním případě Egypta pak má práce ukázala, že ve všech pěti oblastech měl Egypt ve sledovaném období kritické nedostatky. Nejvýrazněji pokročil v otázce uspořádání svobodných a spravedlivých voleb – tři ze čtyř vykonaných hlasování proběhly bez významnějších výhrad. Problémem v této oblasti však bylo výrazně méně transparentní ústavní referendum a rozpuštění prvního demokratického parlamentu Nejvyšším ústavním soudem. Pozitivním směrem se postupně zreformovala také problematika svobody slova a shromažďování, dlouhý čas však byl stále v platnosti výjimečný stav, na základě kterého docházelo k používání nepřiměřené síly a cenzury. Po jeho odvolání došlo k významnému ústupu od této praxe. Nová ústava navíc umožňovala zatýkat občany za urážky náboženství a vládních činitelů. Třetím kritériem byl pak závazek k vládě práva a umožnění spravedlivého procesu. Ten byl i nadále narušován možností soudit civilisty u vojenských soudů, jejichž nezávislost zůstávala pochybná, a pak také Mursího dekrety nerespektujícími základy demokracie. V oblasti reformy bezpečnostních složek Egypt nepodnikl žádné kroky k napravení situace z předrevolučního období a v otázce korupce si oproti minulosti ještě pohoršil.

Unie žádný z těchto nedostatků v intenzitě své spolupráce s Egyptem nijak nereflektovala. Nebyla upravena unijní finanční asistence a spolupráce a ani nedošlo k žádné výraznější kritice egyptských poměrů ze strany unijních představitelů. Unie měla vzhledem ke spolupráci s předrevolučním autoritářským režimem velmi slabý politický vliv na egyptskou vládu. Na jednu stranu by razantnějšími kroky vůči egyptské vládě mohly narušit vzájemnou bezpečnostní spolupráci v regionu a zcela omezit svůj vliv na tuto geopoliticky významnou zemi. Na druhou stranu byla Unie u egyptské veřejnosti vnímána velmi negativně, takže by jakákoli demokratická egyptská vláda při vzájemné intenzivní spolupráci čelila nevoli veřejnosti. Tato zjištění tedy vedla k potvrzení mé dílčí teze, že unijní mechanismy „více za více“ a „méně za méně“ nereflektovaly situaci v partnerských zemích. Samotná kondicionalita byla s ohledem na výchozí pozici Unie po revoluci paralyzována.

Druhou zkoumanou oblastí byla otázka benefitů za spolupráci. Aby EU získala významnější vliv na státy jižního Středomoří, bylo potřeba jim nabídnout v rámci spolupráce dostatečnou odměnu. Oproti minulosti se jí podařilo zvýšit svou finanční asistenci, představit nový instrument pro rozvoj mobility a také přislíbit větší integraci s unijním trhem.

Na konkrétním případě Egypta se ukázalo, že v praxi tyto benefity mohou v nabízené formě jen stěží sloužit jako klíčová motivace k reformě. Pro nezájem Egypta nedošlo prakticky k žádnému pokroku v otázce mobility a přístupu k unijnímu trhu. Obě tyto oblasti totiž vyžadovaly po egyptské vládě strukturální reformy, kterých v probíhající tranzici s ohledem na svou slabou a nestabilní pozici nebyla schopna. Výhody z těchto oblastí by se navíc projevy až v dlouhodobější perspektivě, zatímco Egypt musel bezprostředně řešit kritický stav své ekonomiky, proto navíc pro jejich rozvoj postrádal motivaci. Rychlé peněžní zdroje měla však zajistit unijní finanční asistence. Ta sice byla navýšena oproti minulosti, s ohledem na stav egyptské ekonomiky však nedostatečně. EU navíc svou pomoc ani nekoordinovala s ostatními arabskými státy, které Egyptu poskytovaly financí více, a ani se Unii nepodařilo pro Egypt vyjednat lepší podmínky půjčky od Mezinárodního měnového fondu. Z těchto důvodů má práce potvrdila dílčí tezi, že unijní benefity nereflektovaly potřeby regionu a tudíž se nemohly stát zdrojem unijního vlivu či významnou motivací partnerských států k reformě.

Evropská unie tedy nebyla schopná přizpůsobit svou politiku situaci v Egyptě. Ve vzájemné spolupráci nijak nezohledňovala jeho kritické nedostatky při demokratizaci země a nabízené unijní benefity nekorespondovaly s potřebami porevolučního Egypta. Z toho důvodu považuji svou tezi za nepotvrzenou.

SUMMARY

The European Union for a long time prioritised its security and economic interests over democracy promotion in relations with the Southern Mediterranean. After the events of the Arab Spring the EU consecutively redefined its policy. First, EU leaders admitted that cooperation with the authoritarian regimes at the expense of the human rights was a mistake. Then the introduction of the new foreign policy framework Partnership for Democracy and Shared Prosperity was perceived as symbolic for the declared reorientation of the European Union's foreign policy towards democracy promotion.

In this regard the newly introduced partnership primarily defined the concept of "deep democracy" which was based on a broader political reform required from partner countries by the European Union for the further development of mutual cooperation. The most relevant from the all new EU's instruments concerning the political reform was principle of conditionality, thus mechanism of "more for more" and "less for less". Compliance with this principle was the most important aspect in the reflection of the EU's commitment to the democratic promotion.

The European Union defined the deep democracy on the basis of five criteria. In the case study focused on Egypt my paper revealed, that Egypt had critical shortcomings in all five areas. The most significant progress Egypt recorded in the issue of holding free and fair elections – Three of four ballots were held without major objections. However, as problematic was perceived the non-transparent constitutional referendum and also the dismemberment of the first democratically elected parliament by the Supreme Constitution Court of Egypt. Positive shift was evident also in the area of freedom of speech and freedom of assembly, nevertheless the emergency law was for a long time in force allowing the use of excessive force and censorship. After the emergency law was lifted this practice became limited. However the new constitution established the possibility of arresting citizens for insulting of religion or government or army officials. The third criterion was the commitment to the rule of law and right to a fair trial. This requirement was still violated by the continuing practice of sentencing the civilians in military trials whose independence was questionable and then also by the Morsi's decrees, which were not respecting the foundations of democracy. In the area of reform of security forces Egypt did not take

any action to improve the critical situation from pre-revolutionary period and in the area of fighting against corruption Egypt even worsened its position compared to the pre-revolutionary period.

The European Union did not reflect any of these shortcomings in the intensity of its cooperation with Egypt. The EU did not modify the level of its cooperation and financial assistance and moreover EU leaders did not significantly criticise Egyptian insufficient reform. The EU possessed very limited political influence over the new Egyptian government due to the cooperation with Egyptian pre-revolutionary authoritarian government. On one side more radical response of the EU to the Egyptian policy would jeopardise its security interests and result in a complete loss of influence over this geopolitically important country. On the other side the EU was perceived among Egyptian public very negatively and thus any intensive cooperation with the EU would harm the reputation of the new Egyptian government in face of its electorate. These facts led to the conclusion that the EU's principles of "more for more" and "less for less" did not reflect the situation in partner countries. Considering the starting position of the EU after the revolution the conditionality itself was paralyzed.

The second area of my research was issue of benefits for cooperation. It was essential for the EU to offer adequate reward for political reforms to regain the political influence in the region. The EU succeeded in increasing the financial assistance, introduced also the new Partnership for mobility and promised the possibility of higher level of integration with the European internal market.

The case of Egypt proved that these benefits were insufficient as a crucial motivation to political reform. No progress was registered in the question of mobility and market access due to the lack of interest in Egyptian government. One of the reasons was that the both areas required comprehensive structural reforms, which the weak Egyptian government were unable to implement. Furthermore the profits of these reforms would not be seen until the longer term perspective, while the Egypt had to immediately solve critical state of its economy. That is why Egypt lacked the motivation for implementation of these reforms. However the EU financial assistance promised the immediate source of finances. It was increased compared to the past, but its amount was insufficient concerning the condition of Egyptian economy. Moreover the EU financial aid was not coordinated with other Arab states, which had

provided more finances to Egypt than the EU. The EU also failed to negotiate better conditions of the important loan from the International Monetary Fund. These reasons confirmed my sub-thesis, that benefits provided by the EU did not reflect regional needs and therefore they could not become the source of the EU influence or the significant motivation for the partner countries to implement the political reform.

The European Union was therefore unable to adapt its policy to the situation in Egypt. In mutual cooperation the EU did not take into account the critical shortcoming in the country's democratization process and the EU's benefits did not reflect the needs of post-revolutionary Egypt. For this reason, I consider my thesis to be unconfirmed.

BIBLIOGRAFIE

Aliboni, Roberto. „The West and the Emerging „Gray Democracy“ in Egypt“. *Op-Med* February (2013). The German Marshall Fund of the United States. 3.

Aljazeera. „A sign of shifting Egypt-Israel relations?“. Aljazeera. 17. 11. 2012. <http://www.aljazeera.com/programmes/insidestory/2012/11/201211176645209765.html> (Poslední návštěva 21. 4. 2014).

Balfour, Rosa. „EU Conditionality after the Arab Spring“. *PapersIEMed*: 16. Barcelona (2012). 35.

Barroso, José Manuel Durão. „The Statement by President Barroso following the extraordinary meeting of the European Council on the Southern Mediterranean“. Press release database: Brussels SPEECH/11/168 (2011). http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-168_en.htm?locale=en (poslední přístup 20. 3. 2014).

Bauer, Patricia. „Egypt after the Revolution of 2011 – Still Matter of Democracy versus Stability?“. (příspěvek přednesený v rámci konference MED 4, Dialogue Euro-Méditerranéen de Management public, Cairo University, Rabat, Maroko, 13. 10. 2011). 11.

BBC. „Egypt´s ruling generals to partially lift emergency law“. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16704551> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Behr, Timo. „After the revolution: The EU and the Arab Transition“. *Policy paper of Notre Europe* 54 (2012). 34.

Behr, Timo. „The Effect of the Arab Spring on Euro-Mediterranean Relations“. *IEMED Mediterranean Yearbook* 2013. 78-82.

Brumfield, Ben. Ahmed, Amir. „Egyptians vote on controversial constitution“. CNN. 15. 9. 2012. <http://edition.cnn.com/2012/12/15/world/meast/egypt-referendum/> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Burke, Edward. „Running into the sand? The EU´s faltering response to the Arab revolutions“. Centre for European reform: 2013. 17.

Comelli, Michele. „The impact of the changes in the Arab World on the Southern dimension of the ENP“. *International Issues & Slovak Foreign Policy* 20: 2 (2011). 54-70.

Council of the EU. „Statement by EU High Representative Catherine Ashton on the referendum in Egypt“. Brussels: A 597/12 (2012). http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/134560.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Euractiv. „EU faces prospect of ‘black swan’ shutdown of Suez Canal“. Euractiv. 9. 2. 2011. <http://www.euractiv.com/energy/europe-faces-black-swan-shutdown-suez-canal-news-501997> (Poslední návštěva 10. 4. 2014).

European Commission. „The European Endowment for Democracy – Support for the unsupported“. Press release database: Brussels IP/12/1199 (2012). http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1199_en.htm (poslední přístup 20. 3. 2014).

European Commission. „Commission launches new dialogue on higher education with southern Mediterranean countries“, Press Release Database: Brussels IP/12/732 (2012). http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-732_en.htm?locale=en (poslední přístup 20. 3. 2014).

European Commission. „Countries and regions: Egypt“. Oficiální stránky Evropské komise. 24. 1. 2014. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/egypt/> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

European Commission. „The EU’s response to the ‘Arab Spring’“. Press release database: Brussels. MEMO/11/918 (2011). http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-918_en.htm (poslední přístup 20. 3. 2014).

European Court of Auditors. „EU cooperation with Egypt in the field of governance“. Luxembourg: Special report No 4 (2013). 52.

European External Action Service. „Barcelona Euro-Mediterranean Ministerial Conference of 27 and 28 November 1995 and its work programme“. Euro-Mediterranean Conference. 27-28. 11. 1995. http://www.eeas.europa.eu/euromed/docs/bd_en.pdf (poslední přístup 6. 3. 2014), 14.

European parliament. „Statement by the Spokesperson of High Representative Catherine Ashton on the political situation in Egypt“. Brussels: A 282/12(2012). http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/dmas/dv/ashton-declaration_/ashton-declaration_en.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

European Union Office in Kosovo. „Political & economic relations“. http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/eu_kosovo/political_relations/ (poslední přístup 20. 3. 2014).

Farid, Doaa. „Growth rate decreased to 1.5% in 2012/2013“. Daily News Egypt. 19. 10. 2013. <http://www.dailynewsegypt.com/2013/10/19/growth-rate-decreased-to-1-5-in-20122013/> (poslední návštěva 10. 4. 2014)

Fidh. „The Emergency Law in Egypt“. Fidh. 17. 11. 2001. <http://www.fidh.org/en/north-africa-middle-east/egypt/THE-EMERGENCY-LAW-IN-EGYPT> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Freedom house. „Freedom in the World 2013: Egypt“. <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/egypt#.Uo8Ig1dbeQI> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Hassan, Mazzen. „The effects of Egypt´s election law“. Foreign policy. 1. 11. 2011, http://mideastafrica.foreignpolicy.com/posts/2011/11/01/egypts_electoral_cunundrum (poslední návštěva 10. 4. 2014).

High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy. „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2011 and recommendations for action“. European Commission: Brussels SWD(2012) 113 final. 15.

High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy. „Implementation of the European Neighbourhood Policy in Egypt: Progress in 2012 and recommendations for action“. European Commission: Brussels SWD(2013) 89 final. 17.

High Representative of The Union for Foreign Affairs and Security Policy. „Joint communication to the European Council, The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions – A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean“. European Commission: Brussels COM 200 final (2011). 16.

Hollis, Rosemary. „No friend of democratization: Europe´s role in the genesis of the Arab Spring“. *International Affairs* 88: 1 (2012). 81-94.

Human Rights Watch. „Egypt: New Constitution Mixed on Support Rights“. New York: 30 November 2012. <http://www.hrw.org/news/2012/11/29/egypt-new-constitution-mixed-support-rights> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Human Rights Watch. „World Report 2012: Egypt“. New York: January 2012. 6. http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/egypt_2012.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Human Rights Watch. „World Report 2013: Egypt“. New York: January 2013. 6. http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/egypt_3.pdf (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Isaac, Sally Khalifa. „Rethinking the New ENP: A Vision for an Enhanced European Role in the Arab Revolutions“. *Democracy and Security* 9: 1-2 (2013). 40-60.

Lang, Anthony F. „From revolutions to constitutions: the case of Egypt“. *International affairs* 89: 2 (2013), 345-363.

Lazarou, Elena. Gianniou, Maria. „The Limit of Norm Promotion: The EU in Egypt and Israel/Palestine“. *Insight Turkey* 15: 2 (2013). 179.

League of Arab States. Oficiální stránky Ligy arabských států. <http://www.lasportal.org/> (Poslední návštěva 10. 4. 2014).

Malmvig, Helle. „Caught between cooperation and democratization: the Barcelona Process and the EU´s double-discursive approach“. *Journal of International Relations and Development* 9 (2006). 343-370.

Moffett, Sebastian. „EU calls on Egypt to respect democratic process“. Brussels. 23. November 2012. <http://www.reuters.com/article/2012/11/23/us-egypt-president-eu-idUSBRE8AMoFK20121123> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Pinfari, Marco. „The EU, Egypt and Morsi's Rise and Fall: 'Strategic Patience' and Its Discontents“. *Mediterranean Politics* 18: 3(2013). 460-466.

Reuters and Ahram online. „Egypt receives \$500 million from Qatar, 500 more from Turkey soon“. Ahramonline. 29. 12. 2012. <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/61485/Business/Economy/Egypt-receives--million-from-Qatar,-more-from-Tur.aspx> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Riffai, Ryan. „Timeline: Tunisia's uprising“. Al Jazeera. 23. 1. 2011. <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/tunisia/2011/01/201114142223827361.html> (poslední přístup 20. 3. 2014).

Rugh, William A. „Egyptian Politics and American Diplomacy“. *MiddleEast Policy* 19: 2 (2012). 36-48.

Seeberg, Peter. „The EU and Constitutionalism in Egypt: EU Foreign and Security Policy Challenges with a Special Focus on the Changing Political Setting in the MENA-region“. *European Foreign Affairs Review* 18: 3 (2013). 411-428.

Sharp, Jeremy. „Egypt: background and U.S. relations“. *Congressional Research service*: 2013. 51.

Schlumberger, Oliver. „The Ties that do not Bind: The Union for the Mediterranean and the Future of Euro-Arab Relations“. *Mediterranean politics* 16: 1 (2011). 135-153.

Schumacher, Tobias. „The EU and The Arab Spring: Between Spectatorship and Actorness“- *Insight Turkey* 13: 3 (2011). 107-119.

Stacher, Joshua. „Countries at the Crossroads 2012: Egypt“. Freedom house: 2012. 18.

Šnidauf, Jan. „Blízký východ“. In Václav Nekvapil (editor). *Vnější vztahy Evropské unie* (Praha: AMO. 2008). 33-41.

Teti, Andrea. „The EU's First Response to the 'Arab Spring': A Critical Discourse Analysis of the Partnership for Democracy and Shared Prosperity“. *Mediterranean Politics* 17: 3 (2012). 266-284.

The Economist. „Slipping backwards“. 15. 6. 2012. <http://www.economist.com/blogs/newsbook/2012/06/egypts-revolution> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

The World Bank, *Migration and Remittances Factbook 2011* (Washington: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2011). 264. <http://siteresources.worldbank.org/INTLAC/Resources/Factbook2011-Ebook.pdf> (poslední návštěva 10. 4. 2014)

The World Bank. „Egypt Overview“. 17. 3. 2014.
<http://www.worldbank.org/en/country/egypt/overview> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

The World Bank. „Remittances to developing countries wil surpass \$400 billion in 2012“. *Migration and Development Brief* 19 (2012). 12
<http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationDevelopmentBrief19.pdf> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

The World Bank. „World Development Indicators: Egypt, Arab Rep.“. World DataBank.
<http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx?isshared=true&popular=country&pid=16> (poslední přístup 10. 4. 2014).

Transparency International. „Corruption Perceptions Index 2010“. <http://www.transparency.org/cpi2010/results/> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Transparency International. „Corruption Perceptions Index 2012“. <http://www.transparency.org/cpi2012/results/> (poslední návštěva 10. 4. 2014).

Vasconcelos, Alvaro de. *Listening to unfamiliar voices: the Arab democratic wave*. The European Union Institute for Security Studies, Paris: 2012. 126.

Yacoubian, Mona. „Promoting Middle East Democracy“. *United states institute of peace: Special report: 127* (2004). 16.

Yin, Robert K.. *Case Study Research: Design and Methods*. (USA: SAGE Publicaions, Inc, 2009). 219.

Youssef, Nariman. „Egypt´s draft constitution translated“. *Egypt Independent*. 2. 12. 2012. <http://www.egyptindependent.com/news/egypt-s-draft-constitution-translated> (poslední návštěva 10. 4. 2014).